

Emilia Airismaa, Joonas Huuki, Rosa Laukka

Juntu-hanke nuorten tukena rikok- sista irtautumisen prosessissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

8.5.2023

Tekijä	Emilia Airismaa, Joonas Huuki, Rosa Laukka
Otsikko	Juntu-hanke nuorten tukena rikoksista irtautumisen prosessissa
Sivumäärä	36 sivua + 2 liitettä
Aika	8.5.2023
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Ulla Saukkonen
<p>Tämän opinnäytetyön työelämäkumppanina toimi Kriminaalihuollon tukisäätiö. Opinnäytetyö keskittyi Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan osana vaikuttaneeseen kaksivuotiseen Juntu-hankkeeseen (2020–2022). Hanke tarjosi väkivallalla oireileville ja radikalisoitumisvaarassa oleville nuorille yksilöllistä tukea ja kuntoutusta tukihenkilötoiminnan muodossa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Juntu-hanke on tukenut siihen osallistuneiden nuorten rikoksista irtautumisen prosessia ja miten hankkeeseen osallistuneet nuoret määrittelevät itsensä suhteessa radikalisoitumisen määritelmään. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui desistanssin ja radikalisoitumisen teorioista sekä nuorisorikollisuuden ilmiöstä Suomessa. Teoreettisen tarkastelun tavoitteena oli ymmärtää rikoksista irtautumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä radikalisoitumisen määritelmää.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla. Haastattelut tehtiin viidelle henkilölle, jotka olivat osallistuneet Juntu-hankkeeseen. Haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2023. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.</p> <p>Tulosten mukaan Juntu-hankkeen asiakkaat saivat tukea rikoksista irtautumisen prosessiin vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kautta. Hanke tarjosi asiakkaille keskusteluapua sekä mahdollisti siviilielämän ja arjen taitojen harjoittamisen. Juntu-hankkeessa työskennelleet vertaisohjaajat olivat tärkeä osa hanketta ja asiakkaiden rikoksettomuuden edistämistä. Rikoksettomuutta edistäviä tekijöitä ovat rikollisesta ajatusmaailmasta ja haitallisista sosiaalisista suhteista irtautuminen, kyllästyminen rikolliseen elämään ja halu ylläpitää terveyttä. Tulokset osoittavat, että rikosmaailma muuttaa henkilön moraalikäsityksiä ja arvoja. Väkivaltainen ja rikollinen toiminta nähdään elämään luonnollisesti kuuluvana osana, eikä niinkään aatteellisina tai ideologisina tekoina. Väkivaltaisella toiminnalla pyritään muun muassa hakemaan hyväksyntää tai korkeampaa asemaa yhteisössä.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Juntu-hanke tuki asiakkaiden rikoksista irtautumisen prosessia monin eri tavoin. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä hankkeen toimintaan ja hankkeesta saatuun tukeen. Kaikilla haastateltavilla henkilökohtainen muutostyö ulottui myös hankkeen ulkopuolelle, eikä tuloksissa voida painottaa ainoastaan hankkeen merkitystä yksilön muutosprosessissa. Opinnäytetyön tarjoamaa tietoa voidaan hyödyntää muun muassa rikosten ennaltaehkäisyssä ja sosiaalialan ammattilaisten työn suunnittelussa.</p>	
Avainsanat	Desistanssi, radikalisoituminen, nuorisorikollisuus

Author	Emilia Airismaa, Joona Huuki, Rosa Laukka
Title	The Juntu project as support for young people in the process of desistance from crime
Number of Pages	36 pages + 2 appendices
Date	8.5.2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Miia Ojanen, Lecturer Ulla Saukkonen, Lecturer
<p>The working life partner for this thesis was the Finnish Foundation for Supporting Ex-offenders. The thesis focused on the two-year Juntu project (2020-2022) as part of the Youth activities of the Finnish Foundation for Supporting Ex-offenders. The Juntu project provided individual support and rehabilitation for young people displaying violent behavior or at risk of radicalization through the use of support person activities.</p> <p>The aim of the thesis was to find out how the Juntu project supported the process of desistance from crime for the young people involved and how the young people defined themselves in relation to the definition of radicalization. The theoretical framework of the thesis consisted of desistance and radicalization theories, as well as the phenomenon of youth delinquency in Finland. The theoretical analysis aimed to understand the factors affecting desistance from crime and the definition of radicalization.</p> <p>The thesis was conducted as a qualitative study, using semi-structured thematic interviews to collect data. Five participants of the Juntu project were interviewed in March 2023. Thematic analysis was used as the method of data analysis.</p> <p>The results showed that the clients of the Juntu project received support for their process of desistance from crime through peer support and sense of community. The project provided clients with counseling and the opportunity to practice everyday skills. The peer mentors working in the Juntu project were an important part of the project and encouraging the clients' crime-free lifestyles. Factors promoting crime-free lifestyles included disengagement from criminal thinking and harmful social relationships, boredom with criminal life, and the desire to maintain health. The results showed that involvement in the criminal world changes a person's moral beliefs and values. Violent and criminal behavior is seen as a natural part of life, rather than ideological or political actions. Violent behavior is used to seek approval or gain higher status in the community.</p> <p>In conclusion, the Juntu project supported the process of desistance from crime for its clients in various ways. All interviewees were satisfied with the project's activities. All interviewees' personal transformation extended beyond the project, and the results cannot solely emphasize the project's importance in the individual's transformation process. The thesis provides information on what supports crime-free lifestyles and promotes desistance from crime. The information obtained can help in the prevention of crimes and the planning of social work professionals' work.</p>	
Keywords	Desistance, radicalization, youth delinquency

1	Johdanto	1
2	Yhteistyökumppanin ja hankkeen esittely	2
2.1	Kriminaalihuollon tukisäätiö ry	2
2.2	Juntu-hanke	3
3	Nuorisorikollisuus Suomessa	7
4	Desistanssi	9
4.1	Sosiaaliset prosessit desistanssin vaikuttavina tekijöinä	9
4.2	Yksilölliset ominaisuudet desistanssin vaikuttavina tekijöinä	12
5	Radikalisoituminen	14
6	Opinnäytetyön toteutus	17
6.1	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	17
6.2	Aineiston keruu ja analyysi	18
7	Tulokset	22
7.1	Juntu-hankkeesta saatu tuki rikoksista irtautumisen prosessissa	22
7.2	Tekijät desistanssin taustalla	25
7.3	Radikalisoituminen Juntu-hankkeeseen osallistuneiden kokemana	27
8	Johtopäätökset	29
9	Pohdinta	32
	Lähteet	37

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Teemahaastattelurunko

1 Johdanto

Nuorten rikoksilla oireilu on puhututtanut Suomessa ja rikosuutisointi on lisääntynyt. Uutisoinnissa on esiintynyt muun muassa nuorten raakoja väkivallantekoja sekä huolta nuorten lisääntyneestä rikollisuudesta. (Kauppinen 2021; Yle-uutiset 2022a; 2022b; 2022c.) Media tuo herkästi esille uutiskynnyksen ylittäviä yksittäistapauksia, jolloin kokonaiskuvan hahmottaminen voi olla hankalaa. Lisäksi tilastojen tulkintaan vaikuttaa paljon, miten nuorisoriikollisuuden ikäjakauma määritellään. Viimeisen vuosikymmenen aikana alaikäisten tekemät rikokset ovat lisääntyneet, mutta tätä vanhempien kohdalla tilastot eivät ole yhtä yksiselitteisiä. Rikollinen käyttäytyminen kasaantuu tyypillisesti pienelle joukolla nuoria. Puhuttaessa nuorten rikoksilla oireilusta tarkoitetaan tätä pientä joukkoa. Rikoksilla oireilusta seuraa nuorten polarisoitumista, inhimillistä kärsimystä sekä välittömiä taloudellisia kustannuksia. (Sisäministeriö 2020: 11–12; Haikkola, Hästbacka & Pekkarinen 2019: 11, 15–16.)

Nuorten tekemät rikokset ja väkivaltainen radikaali toiminta sekä niiden uhka ovat todellisia ongelmia, jotka aiheuttavat turvattomuuden tunnetta, heikentävät arjen turvallisuutta sekä aiheuttavat inhimillistä ja taloudellista kärsimystä. Nuorten rikoskäyttäytyminen aiheuttaa herkästi myös moraalista paheksuntaa ja jopa paniikkia. (Sisäministeriö 2020: 11–12; Haikkola ym. 2019: 15–16.) Usein keskusteluiden ulkopuolelle jää kuitenkin se, miten näihin ongelmiin tulisi vastata sekä miten nuori saadaan rikollisen elämän ulkopuolelle. Rikoksilla oireilu voi projisoida haasteellista elämäntilannetta sekä lisäksi rikosten tekeminen korreloi yleensä periytyvän huono-osaisuuden kanssa. Erityisen tärkeää on, että rikollisen elämäntavan ehkäisy aloitetaan mahdollisimman varhain ja ehkäisyn tulisi keskittyä tehokkaasti siihen nuorisoryhmään, jolle rikollinen käyttäytyminen kasaantuu. Nuorisoriikollisuuden ja nuorten syrjäytymisen vähentämiseen on käynnissä tällä hetkellä eri hankkeita sekä viranomaisten tukitoimia, mutta niiden toiminnasta sekä vaikuttavuudesta on saatavilla vain vähän tietoa. (Haikkola ym. 2019: 13.)

Yksi tällaisista hankkeista on Kriminaalihuollon tukisäätiön Juntu-hanke, jonka kanssa opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä. Kriminaalihuollon tukisäätiön kaksivuotisen (2020–2022) Juntu-hankkeen tavoitteena oli 15–29-vuotiaiden nuorten radikalisoitumisen ja väkivaltaisen oireilun ehkäisy tukihenkilötoiminnan kautta. Juntu-tukihenkilö-

toiminta tarjosi yksilöllistä tukea ja apua hankkeeseen osallistuneille nuorille esimerkiksi keskusteluavun, palveluohjauksen, neuropsykiatrisen ohjauksen, arvioinnin, vertaistuen sekä käytännön avun keinoin. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena oli herätellä ja pitää yllä nuorten toivoa sekä tukea nuorten psyykkistä hyvinvointia. Lisäksi toiminnassa pyrittiin rakentamaan nuorelle uutta identiteettiä, jossa irtautuminen rikollisesta elämästä olisi mahdollista. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Juntu-hanke.)

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu desistanssin, radikalisoitumisen sekä nuorisorikollisuuden käsitteistä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda Juntu-hankkeeseen osallistuneiden ääni ja tarinat esiin haastatteluiden kautta. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, miten Juntu-hanke on tukenut hankkeeseen osallistuneiden rikoksista irtautumisen prosessia sekä miten Juntu-hankkeessa ollut nuori määrittelee itsensä suhteessa radikalisoitumisen määritelmään. Opinnäytetyömme ei keskity kuvaamaan haastateltavien rikollisia tekoja ja rikollisuuden syitä, vaan tarkoituksenamme on tuoda esiin, miten rikoksista irtautumista voi edistää.

Opinnäytetyötä tehdessä huomasimme, että desistanssista eli rikoksista irtautumisesta löytyy paljon kansainvälistä tutkimusta. Toisaalta desistanssitutkimusta Suomessa on tehty verrattain vähän. Sen vuoksi olemme tuoneet esiin tässä opinnäytetyössä pääsääntöisesti kansainvälisiä tutkimustuloksia desistanssista. Desistanssia tukevien tekijöiden ymmärtäminen on erityisen tärkeää niin yksilöiden, yhteisön sekä koko yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Huomionarvoista on tukea nuorten rikoksista irtautumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, sillä nuoruuden rikollisuus on yhteydessä aikuisuuden rikosuraan: valtaosalla aikuisista taparikollisista rikoksilla oireilu on alkanut jo nuoruudessa (Haikkola ym. 2019: 11).

2 Yhteistyökumppanin ja hankkeen esittely

2.1 Kriminaalihuollon tukisäätiö ry

Kriminaalihuollon tukisäätiö on vuonna 2001 perustettu säätiö, joka jatkaa Kriminaalihuoltoyhdistyksen järjestötehtäviä. Säätiön historialliset juuret yltävät kuitenkin aina 1800-luvulle asti. Nykyään säätiön rahoituksesta vastaa pääosin STEA eli Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Vuosittain rahoitusta tulee lisäksi eri hankkeiden rahoittajien, kuten oikeusministeriön sekä kuntien/hyvinvointialueiden kautta. Säätiö tar-

joaa monipuolisia palveluja rangaistuksesta vapautuville, heidän perheilleen sekä heidän parissa työskenteleville ammattilaisille. Kriminaalihuollon tukisäätiö pyrkii vastaamaan ikään katsomatta rikollisuuden tuomiin ongelmiin sekä yksilön kokemuksiin haasteisiin. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Tutustu säätiöön.)

Säätiöllä on useita vakiintuneita toimintoja, kuten lapsi- ja läheistyö, kriminaaliasiamiestoiminta, Oppiva-oppimisvalmennus, nais erityinen työ, tukiasumispalvelut sekä asumispalveluohjaus vankilasta vapautuville. Tämän lisäksi säätiöllä on useampia hankkeita, joiden tarkoitus on tukea rangaistusta suorittavien henkilöiden kiinnittymistä yhteiskuntaan sekä tarjota tukea henkilöille, joilla on riski ajautua rikolliseen elämään. Esimerkiksi säätiön uusien kolmevuotinen Novus Ego -hanke keskittyy tarjoamaan yksilöllistä ja kokonaisvaltaista valmennusta kohti ”uutta minää”. Hankkeen keskeisimpiä tavoitteita ovat liikkumisen, opiskelu- ja työelämävalmiuksien sekä päihdeettömyyden ja rikoksettomuuden edistäminen. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Palvelut ja toiminnot.)

Kriminaalihuollon tukisäätiö toimii opinnäytetyön yhteistyökumppanina; opinnäytetyön haastattelut on tehty yhteistyössä säätiön Nuorten toiminnan osana toimineen Juntu-hankkeen kanssa. Nuorten toiminta tarjoaa päihdeettömän kohtaamispaikan, turvallisen ympäristön, vertaistukea sekä vaihtoehtoja tekemistä rikos- ja päihdetaukautaisille 15–29-vuotiaille. Toiminnan keskiössä on kohtaamispaikka, jonne nuori voi tulla kahville, viettämään aikaa sekä keskustelemaan muiden nuorten kanssa, joiden elämäntilanteet ovat samankaltaisia. Lisäksi nuorten toiminta tarjoaa ruoka-apua hävikkiruokan muodossa sekä yksilöllistä tukea ja apua esimerkiksi Kela-hakemusten täyttämiseen. Toiminnasta löytyy lisäksi studio, jossa nuoret voivat harjoitella esimerkiksi rap-kappaleiden tekoa ja mahdollisesti löytää musiikin avulla uuden suunnan elämäänsä. Nuorten toiminta tarjoaa lisäksi viikoittaista ohjelmaa ja tekemistä, kuten luovia ryhmiä, pallopelejä ja kuntosalia – nuorten ehdotuksia pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Nuorten toimintaan on mahdollista tulla suorittamaan kuntouttavaa työtoimintaa sekä yhdyskuntapalvelusta. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Nuorten toiminta.)

2.2 Juntu-hanke

Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan osana toiminut kaksivuotinen Juntu-hanke (2020–2022) tarjosi väkivaltaisesti radikalisoituneille 15–29-vuotiaille nuorille yksilöllistä tukea ja kuntoutusta tukihenkilötoiminnan kautta. Hanke on toteutettu projektikumppanuudessa Rikosseuraamuslaitoksen kanssa, ja se on saanut oikeusministeriön

avustuksen. Juntu-hankkeen toimintaan hakeutui kohderyhmään kuuluva itse tai hänet ohjattiin mukaan toimintaan esimerkiksi läheisten tukemana tai yhteistyökumppaneiden kautta. Hankkeen keskeisinä tavoitteina oli vaikuttaa nuorten rikoskäyttäytymiseen, päihteidenkäyttöön, väkivaltaiseen oireiluun sekä ennaltaehkäistä ja/tai katkaista nuoren radikaali käyttäytyminen. Tavoitteena oli myös vastata mahdolliseen jengiytymisen uhkaan. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Juntu-hanke; Myyrä 2023.)

Juntu-hankkeen työ pohjautui tukihenkilötoimintaan. Juntu-tukihenkilöt olivat Kriminaalihuollon tukisäätiöllä työskenteleviä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia tai oman rikostaustan omaavia koulutettuja vertaisohjaajia. Ammatilainen ja vertaisohjaaja -työparimallin kautta asiakas hyötyi kahdesta asiantuntijuudesta. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2023: Juntu-hankkeen loppuselvitys.) Vertaisohjaaja on työntekijä, joka toimii työssään omakohtaisen kokemuksensa kautta. Heidän työnkuvaansa kuuluu muun muassa asiakkaiden tukeminen palvelujen saamisessa sekä palvelujärjestelmässä toimimisessa – ratkaisuja asiakkaan tilanteeseen pyritään löytämään yhdessä, ei asiakkaan puolesta. Vertaisohjaajien keskeinen työnkuva on toimia tulkkina asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Vertaisohjaaja kykenee auttamaan työntekijää hahmottamaan ja ymmärtämään asiakkaan kokemia haasteita. Asiakkaan näkökulmasta vertaisohjaaja puolestaan lisää luotettavuutta palveluja kohtaan. (Hietala & Rissanen 2015: 27.) Vertaisohjaajan synonyyminä pidetään usein kokemusasiantuntijaa, joka on käsitteenä vakiintuneempi; usein näitä käsitteitä käytetäänkin ristiin. Vertaisohjaajan työnkuva eroaa kuitenkin esimerkiksi kokemuspuhujan roolista. Vertaisohjaajan roolissa pelkkä oma kokemustieto ei riitä, vaan sen rinnalle tarvitaan ammatillisempaa otetta. (Hirchovits-Gerz, Sihvo, Karjalainen & Nurmela 2019: 12.)

Juntu-tukihenkilöt työskentelivät nuorten kanssa intensiivisesti, aktiivisesti ja pitkäjänteisesti. Tällä tarkoitetaan viikoittaisia yhteisesti sovittuja kohtaamisia sekä lyhyempiä kuulumisviestejä ja –puheluita. Työskentely tapahtui asiakas- ja voimavaralähtöisen viitekehityksen kautta; työskentelyssä keskityttiin siihen, mitkä ovat nuoren toiveet ja tarpeet sekä hänen voimavaransa toteuttaa tavoitteensa. Juntu-tukihenkilö auttoi rakentamaan yhdessä nuoren kanssa mahdollisuuksia kiinnittyä takaisin yhteiskuntaan. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2023: Juntu-hankkeen loppuselvitys.)

Työntekijöiden keskeisenä tehtävänä oli tukea nuoren psyykkistä hyvinvointia, pitää yllä toivoa, antaa palveluohjausta, vahvistaa nuoren turvallisuuden tunnetta sekä posi-

tiiviseen identiteettiin vaikuttavia tekijöitä. Nuorelle tarjottava tuki oli muun muassa käytännön apua arjessa, neuropsykiatrista tukea (ADHD, Tourette, autismikirjo) tai kuulumisten vaihtamista. Tavoitteena oli, että nuori kiinnittyy hankkeen lisäksi osaksi Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan yhteisöön. Hanke pyrki tarjoamaan nuorelle rikoksettoman yhteisön, jossa oli mahdollista rakentaa uutta rikoksetonta identiteettiä. Tukihenkilötoiminnan lisäksi toiminta sisälsi vertaisryhmiä sekä neuvontaa nuoren läheisille ja nuorten kanssa työskenteleville. (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Juntu-hanke).

Juntu-hankkeen asiakasryhmä muodostui ihmisistä, joilla oli erilaisia kokemuksia rikollisesta elämäntavasta. Nämä kokemukset yhdistivät ja tarjosivat vertaistukea. Vertaistuki määritellään toiminnaksi, jossa samankaltaisissa tilanteissa olevat henkilöt jakavat kokemuksiaan. Vertaistuessa olennaista on, että ihmiset saavat toisiltaan sellaista tukea, jota muut tahot eivät pysty heille antamaan omakohtaisen kokemuksen puuttessa. Vertaisuuteen liittyy myös taito ymmärtää toisia ja tulla itse ymmärretyksi. Tämä voi tarkoittaa tunnetta siitä, että ei ole yksin, kun toisetkin ovat kokeneet jotain samankaltaista elämässään. (Puumalainen & Rissanen 2016: 54.)

Juntu-hankkeessa tehty työ oli nuoren rinnalla kulkemista. Työtä tehtiin alaikäisten lasten kohdalla yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Tällöin nuoren haasteisiin pyrittiin vastaamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vankilaan tehtävässä työssä tukihenkilötoiminta pyrittiin aloittamaan vankeusrangaistuksen alkuvaiheessa. Lisäksi työtä pyrittiin jatkamaan asiakkaan siirtyessä siviilielämään. Juntu-hankkeen vahvuus oli, että nuorten kanssa oli mahdollisuus työskennellä erilaisissa elämäntilanteissa niin pitkään kuin oli tarve. Tällöin työntekijät eivät vaihtuneet aina ympäristön ja elämäntilanteen muuttuessa. (Myyrä 2023.)

Alla olemme kuvanneet (kuvio 1.) Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan sekä sen osana toimivan Juntu-hankkeen toimintaa ohjaavia työmenetelmiä.

Kuvio 1. Nuorten toimintaa ja Juntu-hanketta ohjaavat työmenetelmät.

Hankkeen alkaessa tarkoituksena oli, että vertaisohjaajat toimivat nuorten tukihenkilöinä ja työ sijoittuu vankilaan. Vertaisohjaajien työskentely vankilassa osoittautui kuitenkin mahdottomaksi vertaisohjaajien aiempien rikostuomioiden vuoksi. Vankiloissa työskentely edellyttää, että tuomiosta on kulunut vankilan määrittelemä ajanjakso, joka ei toteutunut Juntu-hankkeen vertaisohjaajien kohdalla. Vankilaan tehtävää työtä jouduttiin muokkaamaan etäyhteyksillä tehtäväksi työksi. (Myyrä 2023.)

Juntu-hankkeen loppuselvityksen mukaan nuoria kohdattiin arviolta noin 150, joista Juntu-työskentelyyn osallistui 41 nuorta. Näistä miehiä oli 33, naisia 5 ja muun sukupuolisia 3. Nuorten kanssa toimivia ammattilaisia kohdattiin noin 250. Nuorten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten lisäksi hankkeen välillisiä kohderyhmiä olivat läheiset, tutkijat, selvitysten tekijät sekä suuri yleisö. Yhteistyö ja verkostoituminen oli vahvaa rikosseuraamuslaitoksen toimijoiden sekä pääkaupunkiseudun lastensuojelun kanssa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2023: Juntu-hankkeen loppuselvitys.)

3 Nuorisirikollisuus Suomessa

Nuoruusiän nähdään olevan ihmisen elämänkaareissa rikosaktiivisinta aikaa. Eniten rikoksia esiintyy 18-vuotiaiden parissa; sama ikä myötäilee myös rikosten uhriksi joutumista. Nuorisokyselyiden pohjalta on havaittu, että suuri osa nuorista syyllistyy nuoruutensa aikana johonkin kiellettyyn tai lainvastaiseen tekoon. Näihin lukeutuu muun muassa humalajuominen, vahingonteko, näpistyksen sekä verkkoaineistojen luvaton lataaminen. (Haikkola ym. 2019: 15.) Opinnäytetyömme ei käsittele edellä mainittuja kiellettyjä tekoja, vaan keskittyy rikokset ylittäviin tekoihin. Nuorten rikostilastoja tulkitessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten nuoruuden ikäjakauma määritellään. Rikosseuraamusjärjestelmässä nuoret voidaan erottaa neljään eri ryhmään: alle 15-vuotiaat lapset, 15–17-vuotiaat nuoret henkilöt, 18–20-vuotiaat nuoret rikosentekijät sekä vähintään 21-vuotiaat aikuiset (Niemi 2018: 147).

Tilastojen valossa 12–17-vuotiaiden rikokset ovat lisääntyneet merkittävästi vuosien 2011–2021 aikana. Eritoten nuorten tekemät väkivaltarikokset ovat kasvaneet. (Danielsson 2022: 4–6; Haikkola ym. 2019: 16–17.) 15–17-vuotiaiden kohdalla väkivaltarikosepäilyjen määrä suhteutettuna väestöön on noussut vuosina 2015–2021 32 prosenttia; vuosina 2011–2014 tilastot ovat olleet puolestaan laskussa. Prosentuaalisesti eniten ovat lisääntyneet nuorten tekemät törkeät ryöstöt, henkirikokset sekä henkirikosten yritykset. (Danielsson 2022: 4–5.)

Vastaavasti täysi-ikäisten rikosentekijöiden kohdalla tilastot eivät ole yhtä selkeitä: kokonaisrikosten määrä on ollut pääosin laskeva vuosien 1990–2021 aikana. Vuonna 1990 rikosten määrä oli 1 150 väestön 10 000 asukasta kohti, kun vuonna 2021 vastaava luku oli 869. Tarkastelujakson aikana varkausrikokset vähenivät yli 30 prosenttia ja vahingontekorikokset vähenivät viimeisen 10 vuoden aikana. Ryöstörikosten määrä on puolestaan pysynyt lähes samana koko tarkastelujakson ajan. Kavallus- ja petosrikosten tilastot nousivat vuoteen 2016 asti, jonka jälkeen tilastot lähtivät laskuun. Pahoinpitelyrikokset lisääntyivät lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2011 asti, jonka jälkeen niiden taso on pysynyt lähes muuttumattomana. Vastaavasti henkirikokset ovat vähentyneet vuodesta 1990 lähtien. (Kolttola 2022.)

Viimeisten vuosien aikana nuorisirikollisuuteen on liitetty nuorten katujengi-ilmiö ja siihen liittyvä roadman-kulttuuri. Poliisi määrittelee katujengit ryhminä, jotka ovat leimaan-

tuneet tiettyihin kaupunginosiin. Ryhmissä esiintyy selvää hierarkiaa ja niissä on jäseniä, joilla on omat roolinsa: esimerkiksi jengeillä on omat johtohahmonsia. Yleistä on, että nämä ryhmät pyrkivät hakemaan tunnistettavuutta esimerkiksi käyttämällä kaupunginosiin tai postinumeroon perustuvia tunnuksia. Jengitoimintaan liittyy tyypillisesti rikollinen toiminta, jota harjoitetaan muun muassa huumekaupan ja väkivallan muodoissa. (Poliisi 2020.)

Ryhmiensä välillä esiintyy myös keskinäisiä väkivaltaisia yhteenottoja, joissa käytetään vakavaakin väkivaltaa. Vaikka katujengiytymiseen kuuluu rikokset ja väkivalta, erotetaan se silti ilmiönä nuorten toisiinsa kohdistamasta väkivallasta. Jengiytyminen erotetaan myös järjestäytyneestä rikollisuudesta; joskin näiden välillä on vahva syy-seuraussuhde. Katujengit voivat ajan kanssa kehkeytyä isoimmiksi järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiksi. Tällä hetkellä Poliisin määritelmän mukaan Suomessa on arviolta kymmenen tunnistettavaa katujengiä (arvio marraskuulta 2022), joiden toiminta keskittyy pääkaupunkiseudulle – ilmiön leviämisestä on kuitenkin viitteitä. Tyypillinen katujengiin kuuluva henkilö on joko täysi-ikäinen tai sen kynnyksellä oleva. Lisäksi ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat yliedustettuina näissä ryhmissä. Tällä hetkellä katujengien tekemät rikokset ovat marginaalisia suhteutettuna kokonaisrikollisuuden määrään, mutta ilmiön leviäminen ja siihen liittyvät seuraukset nähdään todellisena uhkana, jotka vaativat pikaisia toimenpiteitä. (Poliisi 2022.)

Nuorten rikollisuudessa on havaittu polarisoitumista, jossa yhä harvempi nuori syyllistyy rikolliseen tekoön. Rikoksiin syyllistyvien tekojen vakavuus on puolestaan kasvanut. Selityksiä ilmiölle on etsitty muun muassa nuorisokulttuurin muutoksista, jengiytymisestä, lisääntyneistä huumeaineista sekä sosiaalisesta huono-osaisuudesta. Lisäksi julkisessa keskustelussa on spekuloitu nuorten rikollisuuden lisääntyneen koronapandemian myötä, mutta tämänhetkiset tilastot eivät kuitenkaan tue tätä väitettä. (Danielsson 2022: 6–8.)

Vaikka rikollisuuden esiintyvyyden voidaan nähdä olevan luonteeltaan muuttuvaa sekä liitännäistä yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja aikakausiin, on kriminologisessa tutkimuksessa yleisiä teorioita nuorten rikollisuuden syntymiseen. Näistä tunnetuimmat ovat: paineteoria, irtautuminen, rikoksiin oppiminen sekä leimaantumisen (Honkatukia & Kivivuori 2006: 161–184). Esimerkiksi nuori voi kokea olevansa kyvytön täyttämään yleisen sosiaalisen normiston (paineteoria), joka puolestaan lisää nuoren riskiä irtautua yhteiskun-

nasta (irtautuminen) ja voi ajaa hänet sosiaaliseen ympäristöön, jossa rikollinen toiminta nähdään hyväksyttävänä tekona (oppiminen). Tässä ympäristössä nuori voi itsekin saada rikollisen leiman, jolloin nuori voi kokea rikollisen käytöksen olevan ainoa oikea ratkaisu (leimaantuminen). Yleistä kaikille teorioille on, että niissä huomioidaan sekä yksilökohtaiset tekijät, kuten perimä, temperamentti, sosiaaliset tekijät, elämänpiiri ja saatu tuki, että tilannekohtaiset tekijät. Vain yhtä ja tiettyä selitystä nuorten rikollisuudelle on kuitenkin mahdotonta löytää. Taustatekijöistä ja teorioista huolimatta nuorten rikollisuus aiheuttaa aina inhimillistä kärsimystä, turvattomuuden tunnetta sekä taloudellisia kustannuksia. (Haikkola ym. 2019: 15–18.)

4 Desistanssi

Opinnäytetyömme yksi keskeisimmistä käsitteistä on desistanssi, joka määritellään rikosten tekemisen lopettamisena sekä rikollisesta elämästä pidättäytymisenä. Desistanssi esitetään kaksivaiheisena prosessina, johon kuuluu primaari- ja sekundaaridesistanssi. Ensimmäisellä vaiheella, primaaridesistanssilla, tarkoitetaan taukoja rikosten tekemisestä rikollisen elämän aikana. Suurin osa rikollisista pitää taukoa rikollisesta käyttäytymisestä. Todellinen desistanssi on vaikeaa erottaa näistä ennustettavissa olevista tauoista rikollisesta käyttäytymisestä. (Maruna, Lebel, Thomas & Naples 2004: 271–272; Laub & Sampson 2003: 19; Maruna & Farrall 2004: 4–5.)

Desistanssitutkimuksen painopiste on sekundaaridesistanssissa, jolla tarkoitetaan pysyvämpää tilaa, jolloin yksilö luo uutta identiteettiään ei-rikoksentekijänä. Desistanssi-prosessissa ei ole päätepistettä, vaan se on jatkuva ja subjektiivinen prosessi. (Maruna & Farrall 2004: 4–5.) Desistanssissa on kyse vaiheittaisesta siirtymästä rikoksettomaan elämäntapaan, äkillisen siirtymän sijasta. Valintoihin vaikuttavat situationaalisten, rakenteellisten ja kulttuuriseen kontekstiin liittyvien tekijöiden lisäksi yksilölliset taustaominaisuudet. Rikoksista irrottautumista käsittelevän kirjallisuuden keskiössä ovat sosiaaliset prosessit ja eri tekijöiden yksilölliset ominaisuudet. (Healy 2010, Viikki-Ripatti 2011: 200 mukaan.)

4.1 Sosiaaliset prosessit desistanssin vaikuttavina tekijöinä

Laubin ja Sampsonin (1993) kehittämä sosiaalisen kontrollin teoria keskittyy yksilön ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen. Teorian mukaan side muodostuu yksilön kiinnitty-

essä emotionaalisesti yhteiskunnallisiin tavoitteisiin, sitoutuessa saavuttamaan ne laillisin keinoin, uskoessa tavoitteiden olevan arvokkaita ja pystyessä osallistumaan tavoitteiden saavuttamiseen. Mikäli side heikkenee tai katkeaa, syyllistyminen rikoksiin on todennäköisempää. Sosiaalisen kontrollin teoriassa huomioidaan eri instituutioiden, kuten koulun ja harrastustoimen sekä sosiaalisten suhteiden merkitys. (Farrall & Calverley 2006: 11.)

Sosiaalisen kontrollin teorian mukaan desistanssi on suurelta osin seurausta aikuisuudessa kehittyneistä sosiaalisista siteistä. Yksilöllä, joka on kiinnittynyt yleisiin aiemmin mainittuihin instituutioihin, on pienempi todennäköisyys päätyä rikolliselle polulle. Teoria viittaa siihen, että nuorena aikuisena uudet kiinnittymisen mahdollisuudet, erityisesti puolisoon tai uraan, selittävät desistanssiprosessia. Merkitykselliset kiinnittymisen kohteet tarjoavat yksilölle jotain menetettävää. Teorian mukaan nämä tapahtumat ovat suurelta osin sattumia. (Laub & Sampson 1993: 303–304.)

Sosiaalinen kontrolli vaikuttaa tiettyjen tekijöiden kautta yksilöiden luontaiseen rikostai-pumukseen vähentävästi. Rikollisuutta vähentävinä tekijöinä nähdään tunnepohjaiset siteet muihin ihmisiin, joiden reaktioista välitämme sekä motivoitunut sitoutuminen perinteisiin instituutioihin, kuten perheeseen, työhön ja koulutukseen. Lisäksi rikollisuutta vähentävinä tekijöinä nähdään ajan käyttäminen laillisiin toimintoihin, kuten harrastustoimintaan sekä lain noudattamista suosivat uskomukset. (Hirschi 1969, Kivivuori 2008: 190–191 mukaan.)

län nähdään olevan yleisesti desistanssiin vaikuttava tekijä. Useimmiten osallistuminen katurikoksiin, kuten murtoihin, ryöstöihin ja huumeiden myyntiin, alkaa varhaisessa teini-iässä. Rikollisen käyttäytymisen huippu ajoittuu nuoruuteen ja varhaisaikuisuuteen. Suurin osa nuorista rikollisista ei päädy aikuisiksi rikoksentehtäviksi, vaan rikollinen käyttäytyminen loppuu ennen kuin yksilö saavuttaa 30 vuoden iän. (Maruna & Farral 2004: 1.) Ikä ei itsessään ole selitys muutokselle. Keskittyminen pelkästään ikääntymiseen desistanssin selittävänä tekijänä ei ota huomioon eroja yksilöiden henkilökohtaisissa poluissa. Tällöin yksilö erotetaan kontekstista eikä oteta huomioon kulttuurisia, sosiaalisia tai rakenteellisia prosesseja. (Maruna 1997: 3.)

Työpaikkaa pidetään usein desistanssin myötävaikuttavana tekijänä (Farrall & Calverley 2006: 4–5). Erityisesti työpaikan vakaudella on vahva yhteys desistanssiin. Työn

vakaus, työhön sitoutuminen sekä yhteydet työyhteisöön ja työnantajaan lisäävät sosiaalista kontrollia ja vaikuttavat positiivisesti rikollisesta käyttäytymisestä irtautumiseen. (Laub & Sampson: 2003: 46.) On havaittu, että yksilön kiinnittyessä työelämään tai luodessa uudelleen suhdetta perheeseensä tai lapsiinsa, hänen riskikäyttäytymisensä, kuten huumeiden ja alkoholin käyttö, huonoissa piireissä liikkuminen sekä yleinen aggressiivinen käytös vähenevät. Työpaikan vaikutuksen syyksi esitetään muun muassa sen tuomaa taloudellista ja sosiaalista turvaa sekä sen tarjoamia rutiineja ja aktiviteetteja arkeen, jolloin yksilöllä ei ole aikaa rikosten tekoon. Työn ja desistanssin välinen korrelaatio ei kuitenkaan ole aukoton – työpaikka yksinomaan ei riitä usein rikoksista irtautumiseen. (Farrall & Calverley 2006: 4–5, 20–23.) Lisäksi työllistyminen rikollisena on haastavaa, sillä rikostuomio on selkeä este työllistymiselle (Bottoms 2004: 373).

Sosiaalisen kontrollin teorian mukaan yksi desistanssia vahvistavista tekijöistä on avioliitto. Avioliiton ja kumppanuuden nähdään useiden tutkimusten mukaan olevan vahvasti yhteydessä desistanssiin. (Laub, Rowan & Sampson 2019: 300.) Parisuhdeside voi vaikuttaa yksilön desistanssiin monin eri tavoin. Liiton solmiminen lisää yksilöön kohdistuvaa sosiaalista kontrollia. Rikosuran katkeaminen parisuhteen myötä heijastaa sosiaalisen siteen luonnetta investointina. Parisuhteessa yksilöllä on enemmän menettävää, jolloin motiivi välttää rikoksia lisääntyy. Rikollisuuteen vaikuttaa myös puolison suora kontrolli, jolla pyritään vähentämään kumppanin erilaisia riskikäyttäytymisen muotoja. On huomioitava, ettei vakituisen parisuhteen rikollisuutta vähentävä vaikutus ilmene samoin kaikissa parisuhteissa. Vaikutus liittyy avioliittoihin, joissa puoliset ovat sitoutuneet toisiinsa. (Laub & Sampson 2003: 43; Laub, Nagin & Sampson 1998.) Tutkimukset viittaavat siihen, että avioliittoon ja työhön liittyvien sosiaalisten siteiden vaikutus rikollisuuteen on vähemmän ilmeinen naisten kohdalla. Naisille avioliitto ei osoita uusia sosiaalisen kontrollin mekanismeja, ja siksi se saa aikaan vähemmän muutoksia edistäviä vaikutuksia. (Monsbakken 2012, Weaver 2019: 647 mukaan.)

Siirtyminen rikollisesta elämästä tavanomaiseen rikoksettomaan käytökseen on sosiaalinen muutos, joka sisältää vanhojen suhteiden ja verkostojen tuhoutumisen ja uusien luomisen. Avioliiton ei yksinään nähdä johtavan desistanssiin, vaan merkittävintä on vanhojen rikollisten ystävien korvaaminen uusilla ystävillä, jotka eivät tee rikoksia. Muutokset sosiaalisissa verkostoissa, kuten muutokset ikätovereiden kanssa vietetyn ajan määrässä, altistumisessa rikollisille ikätovereille ja uskollisuudessa heille, voivat selit-

tää rikollisuuden vähenemisen iän myötä. Kun yksilö ajautuu pois nuoruusiän vertaisverkostoista, jotka edistävät rikollista käyttäytymistä, hän menettää sekä motivaation että keinot rikolliseen käyttäytymiseen. (Warr 1998: 209–212.)

Vankila voi joillekin yksilöille toimia herätyksenä (wake up call): vankila voi antaa aikaa reflektoida elämää ja tehdä suunnitelmia tulevaisuutta varten (Farrall & Calverley 2006: 68). Vankeusaika vaikuttaa usein yksilön elämään lasten huoltajuuden tai tapaamisten menetyksenä, ihmissuhteiden katkeamisena sekä asunnon ja työn menetyksenä. Lisäksi entisen vangin -stigma vaikuttaa työllisyyteen negatiivisesti. (O'Brien 2001: 2.) Näiden havaintojen valossa on vaikeaa nähdä vankeuden auttavan ihmisiä lopettamaan rikollisen käyttäytymisen antamalla heille aikalisää. Vankeus ei välttämättä ole ratkaisu rikollisen käyttäytymisen lopettamiseen, sillä jo lyhyetkin vankeusrangaistukset saattavat häiritä perhesuhteita ja työllistymistä sekä toimia kasvualustana tulevalle rikollisuudelle. (Farrall & Calverley 2006: 71, 76–77.)

Viimeaikaisissa suomalaisissa tutkimuksissa on kuitenkin raportoitu toisenlaisista tuloksista. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on rikoksista tuomittujen erittäin heikko työmarkkinakytkös sekä ennen seuraamusta että sen jälkeen. Vankeus ei siis itsessään heikennä tuomittujen vankeusajan jälkeistä työmarkkina-asemaa. (Danielsson & Aaltonen 2017: 546.) Vankeusajan vaikutus yksilön vankilan jälkeiseen elämänkulkuun riippuu todennäköisesti sekä vankeuden tarjoamista elämänhallintaa ja päihdekuntoutumista tukevista ohjelmista että vankien yksilöllisistä piirteistä. Parhaimmillaan vankeusaika voi tarjota mahdollisuuden vapautuvan vangin elämänhallinnan ja työkyvyn tukemiseen. (Suonpää, Ellonen, Aaltonen & Tyni 2021: 203, 2016.)

4.2 Yksilölliset ominaisuudet desistanssin vaikuttavina tekijöinä

Ulkoisten tekijöiden lisäksi desistanssitutkimuksessa on tutkittu yksilön sisäistä muutosta. Sisäinen muutos nähdään prosessina, jonka aikana yksilö ”luo itsensä uudelleen”. (Farrall & Calverley 2006: 85.) Muutos vaatii yksilöltä kognitiivista prosessia; hänen on ensin oltava avoin muutokselle, nähtävä jokin muutosta mahdollistava asia, kuten työpaikka tai avioliitto, ja oltava valmis tarttumaan siihen, luotava korvaava kuva uudesta ”itsestään”, joka houkuttelee muutokseen sekä muuttaa tapa, jolla hän näkee poikkeavan käyttäytymisensä tai elämäntapansa itse (Giordano, Cernkovich & Rudolph 2002: 1000–1002). Yksilön tulee uskoa, että muutosprosessi on mahdollista. Riskinä

saattaa olla, että yksilö kokee olevansa tuomittu kohtaloonsa rikollisena. (Farrall & Calverley 2006: 13.) Tämä teoria voi tarkentaa desistanssiprosessin varhaisia vaiheita, mutta ei kuitenkaan selitä, mikä laukaisee tämän muutoksen tai miksi ihmiset pysyvät avioliitoissa ja työpaikoissa haastavien aikojen läpi (Weaver 2019: 649).

Prosessi vaatii yksilöltä paljon ajatustyötä ja ymmärrystä siitä, mitä on normaali elämä sekä miten siirtyä rikosentekijästä entiseksi rikolliseksi. Itsensä uudelleen identifioimassa yksilö joutuu opettelemaan normaaliin ja rauhallisempaan elämään sekä löytämään uusia merkityksiä elämäänsä. Identiteetti muutoksessa on vahvasti läsnä kysymys siitä, mitä on elämä entisenä rikollisena eikä rikollisena. Sisäisen muutoksen aikana yksilön ajatukset pyörivät sen ympärillä, millaisena hän näkee itsensä rikoksettomana sekä mitä haasteita normaaliin elämään liittyy. Yksilön on tehtävä myös rauha menneisyytensä kanssa ja ymmärrettävä, ettei edellinen elämä määrittele hänen tulevaisuuttaan. (Farrall & Calverley 2006: 13–14, 85–93.)

Elämän käännekohtilla voi olla erilaisia vaikutuksia riippuen yksilöiden motivaation tasosta, uudistumisvalmiudesta sekä heidän tulkinnastaan tai merkityksen antamisesta tapahtumalle. Yksilön subjektiivisella asenteella on erityisen tärkeä vaikutus muutosprosessin alkuvaiheessa. (Weaver 2018: 649.) Yksilön motivaatiolla liittyen rikosten välttämiseen nähdään olevan keskeinen merkitys desistanssiin. Yksilöllä, joka haluaa muutosta ja uskoo olevansa kyvykäs siihen, on suurempi mahdollisuus onnistua muutoksessa. Lisäksi yksilön tuntemalla häpeällä ja katumuksella teoistaan on myönteisiä vaikutuksia desistanssiprosessiin. (Farrall & Calverley 2006: 4–6.)

Desistanssiprosessin aikana yksilöt joutuvat kohtaamaan haasteita, joista yleisimpiä ovat menneisyyden stigma, alkoholista ja päihteistä luopuminen, rikollisesta ympäristöstä irtautuminen sekä huono taloudellinen tilanne. Valtaosa yksilöistä kohtaa vähintään yhden haasteen desistanssiprosessin aikana. Yksilön kyvyn käsitellä ja selvittää vastoinkäymisistä nähdään vaikuttavan onnistuneeseen desistanssiprosessiin. Tämä kuitenkin vaatii yksilön motivoitumisen ja sitoutumisen prosessiin. (Farrall & Calverley 2006: 16, 20–23.)

Yksi desistanssin keskeisimmistä selittävästä tekijöistä on halu välttää jatkotuomiot. Itse vankeusajan vaikutus yksilön myöhempään elämään riippuu todennäköisesti sekä vankeuden tarjoamista elämänhallintaa ja päihdekuntoutusta edistävästä ohjelmista että

vankien yksilöllisistä elämäntilanteista ja piirteistä. Muita tekijöitä, jotka motivoivat lopettamaan rikollisen elämän, ovat halu välttää rikollisen elämän negatiiviset vaikutukset, kuten kuolema, vakava loukkaantuminen sekä läheisten turvallisuus, ymmärrys siitä, että laillisen tulon hankkiminen on parempi ja riskittömämpi keino kuin rikollisin keinoin hankittu, rauhallisemman elämän haluaminen sekä halu sitoutua johonkin ihmissuhteeseen. (Farrall & Calverley 2006: 19–20; Suonpää ym. 2021: 203.)

5 Radikalisoituminen

Määritellessämme radikalisoitumista ensimmäiseksi ongelmaksi nousee sanan moninaisuus ja sen kontekstisidonnaisuus. Radikalisoitumisen käsitettä voidaan käyttää muun muassa poliittisessa ääriajattelussa, uskonnollisessa fundamentaalisuudessa, terrorismissa sekä eri aktivistijärjestöjen ideologiassa. Radikalisoituminen nähdään prosessina, jossa yksilön arvot, asenteet ja maailmankuva kärjistyvät. Lisäksi radikalisoituessa yksilön moraalikäsitys muuttuu. (Benjamin & Vallinkoski 2021: 10; Bayer, Sahar & Akhgar 2020: 32.) Radikaalia ajattelua voi olla kuitenkin muukin valtavirrasta merkittävästi poikkeava ajatusmaailma, jossa ei esiinny vihamielistä tai väkivaltaista ajattelua (Tammikko 2019: 267). Radikaaliin ajatteluun ja toimintaan liittyy vahvasti ajan kulttuuri sekä normit. Radikalisoitumiseen vaikuttaa lähes aina poliittinen aspekti; radikalisoituminen on sidoksissa senhetkiseen yhteiskunnalliseen liikehdintään ja kehitykseen. (Malkki 2020: 17.)

Juntu-hankkeen tavoitteet ovat määrittäneet opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä, jonka vuoksi radikalisoitumisen määritelmä on rajattu sen äärimmäisiin muotoihin, kuten väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Väkivaltaiselle radikalisoitumiselle ei ole olemassa yhtä kansainvälistä määritelmää. Suomessa sisäministeriö on julkaisussaan (2020: 20) antanut periaatepäätöksen (2019) väkivaltaisen radikalisoitumisen määritelmästä, joka myötäilee useiden muidenkin maiden käyttämiä käsitteitä. Opinnäytetyösämme määrittelemme väkivaltaisen radikalisoitumisen hyödyntäen tätä sisäministeriön määritelmää, eritoten seuraavaa kappalesiteerausta:

Väkivaltainen radikalisoituminen on prosessi, jonka myötä yksilöt päätyvät käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan sen aatemaailmalla perustellen. Radikalisoitumisprosessin edetessä yksilö alkaa hyväksyä ja ihannoimaan väkivaltaa riippumatta siitä, millaisella aatemaailmalla tai eri aatteista otetuilla vaikutteilla hän väkivaltaa perustelee.

Väkivaltainen radikalisoituminen voi pahimmillaan johtaa ekstremismiin. Ekstremismillä tarkoitetaan äärimmäistä ja usein ehdotonta tapaa tulkita jotakin aatetta. Radikaalin ja ekstremistisen ajatusmaailman erona on, että ekstremismi ei liity mihinkään yksittäiseen ideologiaan vaan jonkin ääriryhmän (esim. äärioikeisto tai -vasemmisto) tai yksittäisten henkilöiden (esim. kouluampujat) toimintaan. Radikalisoitumisessa taas ajatusmaailman nähdään poikkeavan vahvasti normaalista ja siihen voi liittyä ajatuksia yhteiskunnallisista uudistamispyrkimyksistä. Ekstremismin ja radikalisoitumisen käsitteitä käytetään usein rinnakkain ja jopa toistensa synonyymeina, joten liian tiukka rajanveto näiden käsitteiden välille ei ole tarpeen – eikä aina mahdollista. (Benjamin & Vallinkoski 2021: 11; Tammikko 2019: 267.) Opinnäytetyömme keskittyy väkivaltaiseen radikalisoitumiseen eikä niinkään ekstremismiin.

Radikalisoitumista voidaan käsitellä yksilöllisenä tai ryhmän radikalisoitumisena. Prosessit liittyvät toisiinsa, mutta ovat kuitenkin erillisiä prosesseja; ryhmän radikalisoituminen edellyttää lähes aina yksilön radikalisoitumista. (Berger 2018: 112–113.) Kuvaessa radikalisoitumisen prosessia ongelmaksi muodostuu jälleen käsitteen monimuotoisuus. Esimerkiksi terrorismiin johtavassa radikalisoitumisessa taustalla on monesti eri tekijöitä kuin poliittiseen väkivaltaan suuntautuneessa teossa. Lisäksi tutkijan tulee osata tulkita kriittisesti teorioita omaan kontekstiinsa. Esimerkiksi monet teoriat selittävät terrorismin syntyä, joka puolestaan ei ole niin suuri uhka Suomessa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Opinnäytetyössämme kuvaamme radikalisoitumista yksilöllisenä prosessina, joka voi ajaa yksilöä oireilemaan väkivallalla ja/tai rikoksilla.

Cassam (2020) tuo esille neljä keskeistä tekijää, jotka vaikuttavat yksilön radikalisoitumiseen: päähänpintymät (preoccupations), asenteet (attitudes), tunteet (emotions) sekä ajattelutavat (ways of thinking). Nämä tekijät näkyvät monissa muissakin teorioissa tavalla tai toisella. Vaikka tekijät eivät yksistään selitä yksilön radikalisoitumista, antavat ne hyvän ymmärryksen potentiaalisille taustatekijöille.

Useiden tutkimusten pohjalta on esitetty yleinen syy-seuraussuhteiden teoria radikalisoitumiseen. Yksilö voi kokea vastoinkäymisiä tai vääryyttä elämässään, joille hän etsii hyvitystä tai oikeutta. Mikäli henkilö ei koe tätä saavansa, hän voi kokea turhautumista ja aggressiota tilannetta kohtaan, jolloin hän kohdistaa tunteensa johonkin ulkopuoliseen henkilöön tai ihmisryhmään. Radikalisoituessaan henkilö voi nähdä määritellyn vihollisen olevan hänen kärsimyksensä takana, jolloin henkilö näkee oikeutetuksi koh-

distaa vihansa tähän. Lisäksi radikalisoitumiseen nähdään vaikuttavan yksilölliset ominaisuudet, ympäristö, ideologiat ja käytössä olevat teknologiat, kuten eri keskustelualustat. (Bayerl & Sahar & Akhgar. 2020: 32–34.) Yksilö voi yhdistää kärsimyksensä myös kollektiiviseen kärsimykseen, esimerkiksi etnisen taustansa vuoksi. Tällöin yksilö ei välttämättä tarvitse vihalleen henkilökohtaista syytä. (McCauley & Moskalenko 2011: 24.)

Henkilökohtaisen ja kollektiivisen kärsimyksen lisäksi on esitetty neljä radikalisoitumisen prosessia: portaittainen siirtyminen (slippery slope), rakkaus, riskihalukkuus ja statuksen tavoittelu sekä entisestä irtautuminen (unfreezing) (McCauley & Moskalenko 2011: 12). Portaittaista siirtymistä kuvataan prosessina, jossa henkilö ajautuu hiljalleen radikalisoitumiseen. Rakkaus kuvataan tilanteena, jossa henkilö voi esimerkiksi rakastua ihmiseen, joka on jo mukana jossain ääritoiminnassa. Vaihtoehtoisesti henkilö voi kokea hyväksynnän ja kuulluksi tulemisen kokemusta jossakin ryhmässä, jolloin hän on valmis äärimmäisiinkin toimiin ryhmän puolesta. Riskihalukkuudessa ja statuksen tavoittelussa riskiryhmänä ovat eritoten nuoret miehet. Henkilö voi tavoitella esimerkiksi väkivaltaisella toiminnalla itselleen tiettyä sosiaalista statusta. Näillä henkilöillä on usein luontaista taipumusta riskikäyttäytymiseen ja niin sanottuun adrenaliiniaddiktioon. Vanhasta irtautumisesta henkilö pmenettää vanhan sosiaalisen verkostonsa esimerkiksi muuton myötä ja löytää tilalle uuden haitallisen ystäväpiirin. (McCauley & Moslenko 2011: Kappale 1. Individual Radicalization.)

Radikalisoitumiselle on määritelty kaksi eri muotoa: kognitiivinen sekä behavioraalinen. Kognitiivisessa muodossa yksilö ei käytä itse väkivaltaa, mutta hyväksyy väkivallan käytön aatteen puolesta sekä omaksuu tietyt ideologiat ja radikaalit tavoitteet. Behavioraalisisessa muodossa yksilö puolestaan päätyy joko käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan väkivallalla aatteensa tai ideologiansa varjolla. Behavioraalisisessa muodossa on mahdollista, että väkivaltainen toiminta ylittää ideologisen aatteen. (Kruglanski ym. 2017 Benjamin & Vallinkoski 2021: 11 mukaan.)

Yhteistä teorioille on se, että radikalisoitumisen prosessiin liittyvät ideologiat sekä ihmisten kategorisointi. Ideologiat voivat muovata kuvaa ideaalimaailmasta ja siihen kuuluvista tekijöistä. Usko johonkin tiettyyn ideologiaan voi olla niin vahva, että se sulkee ympäriltään rationaalisuuden. Ideologiat tulkitaan kuitenkin omista lähtökohdista, joten niiden ilmenemismuodot voivat olla kunkin kohdalla erilaiset. Ideologiat ovat keskiössä

väkivaltaisen toiminnan kannalta: ne voivat kehottaa tai jopa yllyttää väkivaltaiseen toimintaan. (Tammikko 2019: 58–61.) Lisäksi radikalisoitumisprosessissa on keskeistä, että yksilö tai ryhmä tekee dikotomisen jaon ”meihin ja heihin” eli sisä- ja ulkoryhmiin. Sisäryhmä on se ryhmä, joka on kokenut jonkin vääryyden ulkoryhmän toimesta. (ks. Berger 2018: 110–15; McCauley & Moskalenko 2011: Luku 1. Individual Radicalization).

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Tarkastelemme opinnäytetyössä sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet nuorten rikoksista irtautumisen prosessiin ja millä tavoin Juntu-hanke on tukenut siinä. Halusimme myös tuoda esiin Juntu-hankkeeseen osallistuneiden nuorten äänen ja heidän tarinansa. Tarkastelemme siis nuorten kokemuksia siitä, millaista tukea he ovat Juntu-hankkeesta saaneet ja millaista tukea he olisivat kaivanneet. Opinnäytetyömme pyrkii tarjoamaan tietoa siitä, mitkä asiat tukevat rikoksettomuutta ja edistävät rikoksista irtautumista. Saatu tieto voi auttaa muun muassa rikosten ennaltaehkäisyssä ja sosiaalialan ammattilaisten työn suunnittelussa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten Juntu-hanke on tukenut hankkeeseen osallistuneiden rikoksista irtautumisen prosessia?
2. Miten Juntu-hankkeessa ollut nuori määrittelee itsensä suhteessa radikalisoitumisen määritelmään?

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla luodaan tulkintoja ja havaintoja esimerkiksi ihmisen toiminnasta. Menetelmän tavoitteena on selvittää ihmisen omia kuvauksia kokemuksistaan. Nämä kuvaukset sisältävät oletettavasti asioita, joita ihminen pitää itselleen tärkeinä ja merkityksellisinä. (Vilka 2015: 118–120.) Päädyimme laadulliseen tutkimusmenetelmään, koska halusimme tutkia nimenomaan nuorten kokemuksia ja kuvauksia rikoksista irtautumisesta. Keräsimme aineiston haastatteleamalla nuoria. Tutkimushaastattelussa tavoite on

tuottaa tietoa ja aineistoa, joilla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelulla pyritään siihen, että haastateltava saa vastata omin sanoin ja laajasti haastattelijan esittämiin kysymyksiin. (Hyvärinen, Suoninen & Vuori 2021.) Opinnäytetyössämme painotimme haastateltavien vapaaehtoisuutta. Keskeistä on, että haastatteluihin osallistuvat saavat riittävästi tietoa tutkimuksesta, muuten vapaaehtoista päätöstä ei voida tehdä (Kuula 2006: 61–62).

Opinnäytetyössämme noudatimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) määrittelemiä yleisiä eettisiä periaatteita. Periaatteiden mukaan on keskeistä, että tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, esimerkiksi säilyttämällä yksilön sananvapaus ja yksityisyys. Rajasimme opinnäytetyöstämme alaikäiset pois ja valitsimme haastatteluihin ainoastaan yli 18-vuotiaita. Rajaukseen vaikutti se, että monet hankkeen alaikäisistä ovat lastensuojelun asiakkaita, jolloin tutkimusbyrokratia olisi tuonut tarpeettoman suuria haasteita opinnäytetyöhömmme. Lisäksi Juntu-hankkeen alaikäiset asiakkaat eivät ole olleet Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnassa, joten meillä ei ollut mahdollisuutta tavoittaa heitä.

6.2 Aineiston keruu ja analyysi

Laadimme haastatteluihin osallistuneille henkilöille haastattelukutsut (ks. liite 1), joista kävi ilmi opinnäytetyömme tavoite ja tarkoitus, haastatteluiden teemat sekä haastatteluiden toteutustavat. Lisäksi haastattelukutsussa kerrottiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä mahdollisuudesta haastattelun keskeyttämiseen missä vaiheessa tahansa. Haastattelukutsuun lisäsimme kaikkien haastattelijoiden yhteistiedot, joiden kautta haastateltavat saivat mahdollisuuden esittää tarkempia kysymyksiä koskien haastatteluita ja opinnäytetyötämme. Annoimme kaikille haastateltaville mahdollisuuden vaikuttaa haastattelijoiden määrään. Haastattelukutsun lisäksi laadimme Kriminaalihuollon tukisäätiön strategia- ja kehityspäällikölle tutkimuslupahakemuksen, jossa toimme esiin opinnäytetyömme keskeiset tavoitteet ja haastatteluiden tarkoituksen.

Opinnäytetyön kannalta on tärkeää, että siihen osallistuvalla henkilöllä on oikeus peruttaa osallistumisensa milloin tahansa, eikä siitä saa seurata hänelle kielteisiä vaikutuksia (TENK 2019: 8). Haastattelukutsuista kävi ilmi, että haastattelut on mahdollista keskeyttää osallistujan tahdosta missä vaiheessa tahansa; painottaen, että jo kerättyyn materiaaliin opinnäytetyön tekijöillä olisi käyttöoikeus. Lisäksi kerroimme haastatelta-

ville sekä kirjallisesti että suullisesti, ettei haastatteluissa tulla puhumaan heidän rikos-tuomioistaan, jos aihe on heille liian arka. Yksityisyyden kunnioittamisessa on kes-keistä, että ihmisellä on oikeus päättää, mitä tietojaan hän luovuttaa tutkimusta varten. Lisäksi tulee huomioida, etteivät yksittäiset ihmiset ole tunnistettavissa tekstissä. (Kuula 2006: 64.) Opinnäytetyössämme anonymisoimme kaikki haastateltavat niin, ett-eivät ulkopuoliset ihmiset tunnista heitä. Opinnäytetyömme valmistuttua ohjeistamme halukkaille haastateltaville, kuinka he löytävät opinnäytetyömme Theseus-arkistosta.

Kutsuimme haastateltaviksi Juntu-hankkeeseen osallistuneita täysi-ikäisiä nuoria, jotka olivat edelleen mukana Kriminaalihuollon tukisäätiön toiminnassa. Teimme yhteensä viisi haastattelua ja toteutimme ne yksilöhaastatteluina maaliskuussa 2023. Haastatte-lut kestivät 10–30 minuuttia. Kaikki haastattelut toteutuivat kasvotusten Kriminaalihuol-lon tukisäätiön tiloissa ja haastateltavien luvalla haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitimme haastattelut kahden haastattelijan puhelimilla puhelinten muistiin, ei pilvi-palveluihin. Keräämämme aineisto muodostui haastattelutallenteista, joiden kesto oli yhteensä tunti ja 43 minuuttia. Näiden tallenteiden pohjalta litteroitua aineistoa oli yhteensä 42 sivua. Litteroimme haastattelut sanatarkasti. Tallensimme tiedostot ainoastaan tietoko-neidemme muisteihin ja niiden siirtämiseen käytimme salattua yhteyttä. Opinnäyte-työmme julkaisun jälkeen tuhoamme kaikki haastatteluiden materiaalit.

Henkilötietoja käsitellessä on huomioitava tutkimusaineiston käsittelyyn liittyvät riskit tutkittavien ja muiden henkilöiden kannalta. Tutkijalla on vastuu henkilötietojen oikea-oppisesta käsittelystä koko tutkimuksen elinkaaren ajan. Lisäksi henkilötiedot on pois-tettava, kun ne eivät ole enää tarpeellisia tutkimuksen kannalta. (TENK 2019: 11–12.) Opinnäytetyössämme ainut henkilötieto, jota keräsimme, oli haastateltavien ääni. Esi-merkiksi henkilötunnuksia emme keränneet, sillä haastateltavat tulivat yhteistyökump-panimme puolesta, joka oli varmentanut näiden henkilöiden henkilötietojen paikkansa-pitävyyden.

Aineiston keruumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua eli suun-nittelimme kysymykset ennakkoon eri teemojen mukaan, mutta haastattelutilanteessa annoimme haastateltavan johdattaa vastauksillaan keskustelua. Haastattelut etenivät teemahaastattelurungon mukaan (ks. liite 2). Haastatteluissa teemojamme olivat asia-kasryhmän vastaavuus suhteessa radikalisoitumisen määritelmään, desistanssi/rikok-sista irtautuminen ja Juntu-hankkeen merkitys. Teemahaastattelussa tutkijoiden tulee poimia tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aiheet ja teemat, joita haastattelussa

tulisi käsitellä vastauksien saamiseksi. Teemoja voi käsitellä eri järjestyksessä eri haastateltavien kanssa: tavoitteena on, että haastateltava pystyy vastaamaan kaikkiin teemoihin omien kokemuksiansa mukaisesti ja teemat käsitellään haastateltavan kannalta luontevassa järjestyksessä. (Vilka 2015: 124.) Teemahaastattelulla mahdollistimme haastateltaville keskustelunomaisen tilanteen, jossa he pystyivät väljien teemojen, tarkentavien kysymysten ja vapaan puheen avulla havainnoimaan kokemuksiaan.

Aineiston analyysimenetelmäksi valitsimme teemoittelun. Päädyimme teemoitteluun, sillä se sopii opinnäytetyömme tarkoitukseen parhaiten: teemoittelu nostaa aineistosta esiin tutkimuskysymysten kannalta tärkeitä kokonaisuuksia ja tyypillisiä piirteitä. Teemoittelun tarkoitus on löytää aineistosta ne aiheet, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä. Tutkimuksen tuloksia raportoidessa teemojen käsittelyssä voidaan käyttää sitaatteja, jotka havainnollistavat lukijalle teemoittelua ja sitä, mihin tutkija on teemoittelunsa pohjannut. (Juhila 2021.) Poistimme sitaateista samojen sanojen toistot tehdäksemme niistä helppolukuisempia. Lisäksi sitaateissa esiintyvät nimet on kirjattu (nimi peitetty) -merkinnällä, jotta haastateltavien anonymiteetti säilyy. Kävimme läpi jokaisen haastattelun ja kirjasimme ylös sitaatteja, joiden pohjalta muodostimme erilaisia alateemoja. Ensimmäisessä taulukossa on kuvattu alateemojen muodostumista sitaatien avulla.

Taulukko 1. Esimerkkejä alateemojen muodostumisesta

Sitaatit	Teemoittelun alateema
No sit mitä vertaistukee täältä saa ja sitte se, et on niinku päihteetöntä toimintaa ja niinku tietää, et muutki on päihteettömii, et sit niinku saa sellast, ettei oo ihan yksin.	Yhteisöllisyys ja vertaisuus
Mulla täytyy olla sisältöä niissä päivissä ja sit et täällä on toisaalta ihmisillä samanlainen tausta ja ne pyrkii niiku samaan päämäärään.	
Mä on niin kypsä tavallaa toho ja mä tiän, et sil ei oo enää mitää annettavaa mulle.	Väsyminen/kyllästyminen
Ja oli niinku ihan loppu fyysisesti ja henkisesti.	
No mun mielest, mä en tiä miks, mut mä oon niinku kasvanu huumekauppaa. Mä en oo ikin nähny sitä niinku vääränä.	Asenteet ja arvot

Ja sit taas ehkä sellasta mitä siellä on päihde- ja rikosmaailmassa, nii kyl niit nuorii tietyil tavoil – nuorempii henkilöitä velvoitetaan tiettyihin asioihin, se kuuluu niiku tällä tavalla sellasee juttuu.	
---	--

Alateemoista muodostimme tutkimuskysymysten kannalta olennaisia teemakokonaisuuksia. Alateemoina Juntu-hankkeen konkreettinen toiminta, yhteisöllisyys ja vertaisuus sekä vertaisohjaajien merkitys loivat yhdessä teeman *Juntu-hankkeesta saatu tuki rikoksista irtautumisen prosessissa*. Desistanssiin liittyviä alateemoja olivat käännekohdat, ajatusmaailman muutos, väsyminen/kyllästyminen ja sosiaaliset suhteet. Suhde radikalisoitumisen määritelmään sekä asenteet ja arvot muodostivat teeman *Radikalisoituminen Juntu-hankkeeseen osallistuneiden kokemana*. Aineistosta nousi esiin teemoja, jotka tukevat aiempien tutkimusten tuloksia esimerkiksi desistanssia tukevista tekijöistä ja radikalisoitumisen vaiheista. Teemoittelun tuloksena löysimme uusia teemoja, joita aiemmin käsittelemisämme tutkimuksissa ei ole tuotu esiin. Näitä olivat muun muassa yhteisöllisyys ja vertaisuus sekä vertaisohjaajien merkitys. Toisessa taulukossa on kuvattu, miten alateemat ja teemat ovat yhteydessä toisiinsa.

Taulukko 2. Teemoittelun alateemat ja teemat

Teemoittelun alateemat	Teemoittelun teemat
Konkreettinen toiminta	Juntu-hankkeesta saatu tuki rikoksista irtautumisen prosessissa
Yhteisöllisyys ja vertaisuus	
Vertaisohjaajien merkitys	
Käännekohdat	Tekijät desistanssin taustalla
Ajatusmaailman muutos	
Väsyminen/kyllästyminen	
Sosiaaliset suhteet	

Teemoittelun alateemat	Teemoittelun teemat
Suhde radikalisoitumisen määritelmään	Radikalisoituminen Juntu-hankkeeseen osallistuneiden kokemana
Asenteet ja arvot	

7 Tulokset

7.1 Juntu-hankkeesta saatu tuki rikoksista irtautumisen prosessissa

Aloitimme haastattelut käymällä läpi Juntu-hankkeen määritelmän ja kysymällä haastateltavilta hankkeeseen liittyviä kysymyksiä. Usealla haastateltavalla oli tuttu tai ystävä mukana hankkeen toiminnassa, jolloin heillä oli matalampi kynnys osallistua toimintaan itse. Haastateltavien mukaan toimintaan osallistuminen oli helpompaa, kun siinä oli jo mukana tuttuja vertaisohjaajia tai muuten samanlaisessa elämäntilanteessa olevia tuttavita.

Kyllä se [ihmisten lähestyminen] varmaan jollakin tavalla on helpompaa, että jos vaikka koulussa vertaa, nii kyllähän sen sit huomaa, et ihan erilainen jotenki jutunaiheet.
– Haastateltava 5

Juntu-hankkeen asiakasryhmä muodostui ihmisistä, joilla oli erilaisia kokemuksia rikollisesta elämäntavasta. Eräs haastateltava kertoi saaneensa vertaistukea yhteisen tekemisen ohella esimerkiksi ruokaa laittaessa. Hän kuvaili kokemusten jakamisen tapahtuvan usein luonnollisesti arkisissa tilanteissa. Juntu-hanke tarjosi haastateltaville vertaisuuden kokemuksia yhteisen tekemisen kautta.

Haastatteluiden pohjalta vertaisohjaajien rooli on ollut keskeisessä osassa haastateltavien hakeutuessa Juntu-hankkeeseen. Osa haastateltavista oli kuullut Juntu-hankkeesta vertaisohjaajan kautta. Näiden vastaajien kohdalla vertaisohjaajien tekemä muutos motivoi lähtemään mukaan toimintaan sekä madalsi kynnystä toimintaan liittymisessä. Vastaajat olivat myös yhtä mieltä, etteivät olisi lähteneet toimintaan ilman vertaisohjaajaa. Vertaisohjaajat olivat osalle tuttuja jo vankeusrangaistuksen ajalta, mikä lisäsi vastaajien luottamusta heidän tekemäänsä työhön.

Nii sillon mä kuulin kyl ennenki tai olin kuullu muualtaki, et on joku tämän Juntu-hanke yhelt toiselt jätkält, mut emmä usko, et mä oisin niinku tullu asiakkaaks, koska ei mul ois ollu mitää semmost suoraa juttuu ja sit ku vertaisohjaajan (nimi peitetty) kaa me päästää tiätsä joka viikko tekee, käymää salil ja tekee iha sairaan hyvii juttui pois sielt linnasta.
– Haastateltava 2

Sillo ku käytti ja teki rikoksii nii oli se oma porukka siellä, nii tietyllä tavalla se yhteenkuuluvuus jonki kanssa (naurua) se on niiku tärkeetä löytää sellasen paikan. Nii sit mulla oli jotenki helppo tulla tänne, ku täällä on tuttuja nii sitä sitä kautta oli helppo.
– Haastateltava 3

Haastatteluiden pohjalta vertaisohjaajien onnistuneet irtautumiset rikollisesta elämästä lisäsivät hankkeeseen osallistuneiden uskoa heidän omiin prosesseihinsa. Eräs haastateltava toi esiin, kuinka ”pitkän linjan rikollisen” muutos vertaisohjaajaksi lisäsi uskoa hänen omaankin onnistumiseensa. Toisaalta yksi haastateltava toi esille, kuinka vertaisohjaajien kohdalla oli nähty myös paluuta rikolliseen elämään. Haastateltavan mukaan organisaation olisi hyvä kehittää ehkäisevä toimintamalli tämänkaltaisiin tilanteisiin.

Haastateltavat nimesivät yhteisöllisyyden tärkeäksi Juntu-hankkeesta saamakseen tuoksi. Yhteinen tekeminen ja yhdessä koetut asiat, kuten leirit, olivat ensimmäisiä asioita, joita haastateltavat mainitsivat hankkeesta kysyttäessä. Yhteisöllisyys nähtiin voimavarana, joka tukee rikoksetonta ja päihteetöntä elämää. Haastateltavat kertoivat kokevansa tärkeänä, että toiminnassa oli mukana ihmisiä, jotka olivat kokeneet samankaltaisia asioita elämässään ja joilla oli samanlaisia päämääriä, esimerkiksi raittius.

No sit mitä vertaistukee täält saa ja sitte se, et on niinku päihteetöntä toimintaa ja niinku tietää, et muutki on päihteettömii, et sit niinku saa sellast, ettei oo ihan yksin. Se, et niinku ei tarvii olla yksin himas tylsistyneenä ni ja voi tulla tänne, vaik täälki ois tylsää, mut se on eri asia, jos tääl on tylsää, kun se et on himas yksin tylsää. Sanotaan, et yksinäinen addiktio on huonos seurassa.
– Haastateltava 1

Ku tietyllä tavalla pitää olla joku paikka, jossa tekee jotain. Tai sit joku sellanen ns. porukka, et sillo ku käytti ja teki rikoksii nii oli se oma porukka siellä, nii tietyllä tavalla se yhteenkuuluvuus jonki kanssa (naurahdus) se on niiku tärkeetä löytää sellasen paikan. Nii sit mulla oli jotenki helppo tulla tänne, ku täällä on tuttuja, nii sitä sitä kautta oli helppo.
– Haastateltava 3

Haastateltavat nostivat hankkeen tärkeimmäksi tueksi kuntosalin ja liikuntaharrastuksen. Salilla käyminen tarjosi haastateltaville sisältöä päiviin ja auttoi voimaan paremmin. Se lisäsi myös yhteisöllisyyttä, sillä salilla käytiin yhdessä. Haastateltavien mukaan hankkeen toiminnassa pääsi kokeilemaan ja tekemään erilaisia asioita: salin lisäksi hankkeen aikana käytiin yhdessä leireillä ja järjestettiin ruokaryhmää. Lisäksi hankkeen toiminta tarjosi heille keskusteluapua sekä mahdollisti siviilielämän ja arjen taitojen harjoittamisen. Tähän harjoitteluun kuului esimerkiksi ruokaostoksien tekeminen, ruoanlaitto sekä työ- ja koulupaikkojen hakeminen. Yksi haastateltavista suoritti Juntu-hankkeessa myös kuntouttavaa työtoimintaa. Osa haastateltavista kertoi laitostuneensa vankilassa ja he kokivat sen vaikeuttavan paluuta ”normaaliin” elämään. Arjen taitojen harjoittamisen koettiin helpottavan siviilielämään palaamista.

No mun elämästä on tullu paljon kivempi, ku mä oon alkanu käymää täällä. Tota se on niinku, ku tääl pääsee tekee kaikkee normaaleit, et vaikka kaupassakäynteit ja kaikkee. Ei, ei se oo aina niin sanottu, ku monta vuotta on ollu linnassa, että kaikki on niinku helppoo. Se on kiva päästä vähä harjottelee ja tekee niinku muit tai no normaaleit asioit, mitä ihmiset tekee. Eikä vaa sitä, et ollaa tuol (nimi peitetty) tai missä ikin vankilassa sit ollaakaa, et katkeroidutaa siel. — Kylhän tää niinku tavallaa valmistelee paljon paremmin, et vaik nytki ku mä oon tääl tosi usein tehää normaalijuttui ni se ei oo enää niin iso se tavallaa se – väli, et ku tullaa linnasta siviiliin ni nyt se on paljon pienempi se, se juttu, et ku tavallaa se portti aukee ja mä pääsen siviiliin ni mä en yhtäkkii oo se linnajätkä ja sit mä oon siviilis.

– Haastateltava 2

Kaikki haastateltavat kokivat olevansa tyytyväisiä Juntu-hankkeen ja Kriminaalihuollon tukisäätiön toimintaan. Hankkeen koettiin vahvistaneen elämänhallintaa, jolloin niin arki kuin tulevaisuuskin näyttäytyivät heille positiivisemmassa valossa. Hankkeen toiminta oli merkittävä osa haastateltavien arkea ja heistä jokainen käy edelleen Kriminaalihuollon tukisäätiön muussa toiminnassa. Yksi haastateltavista mainitsi käyvänsä Kriminaalihuollon tukisäätiöllä, vaikka hänellä olisi työpaikka, sillä hän kokee toiminnan tärkeäksi osaksi arkeaan. Yhden haastateltavan mukaan ilman Juntu-hankkeeseen osallistumista hän olisi jatkanut päihteiden väärinkäyttöä, toisen haastateltavan mukaan taas Kriminaalihuollon tukisäätiön toiminnan tarjoama yhteisöllisyys on helpottanut rikoksettomuutta. Toiminnasta on saatu erilaisia tukia elämän eri osa-alueilla.

Mutta öö siis niinkun kyllähän tää, et mä oon tääl alkanu pyörii ni on auttanu mua tosi paljon. Emmä usko, et mä oisin ite selvinny, et mä oisin varmaa taas vetämäs kamaa.

– Haastateltava 1

Viime tuomio mul oli, kuulin täst Kritisist ja olin, et: 'Eihän vittu mihinkää Kritisille, paska mesta, en varmaa tuu sinne'. Nii nyt mä oon tosi onnellinen, et mä oon tullu tänne.

– Haastateltava 2

Kehitysehdotuksia kysyttäessä vain yksi haastateltavista nimesi kehityskohteen: työntekijöiden vaihtuvuuteen tulisi kiinnittää huomiota. Hänestä työntekijöiden työsuhteet ovat voineet loppua liian yllättäen asiakkaiden näkökulmasta katsottuna, jolloin asiakkaat ovat voineet jäädä tyhjän päälle. Lisäksi haastateltava toi esille, kuinka vertaisohjaajienkin kohdalla on nähty paluuta rikolliseen elämään.

7.2 Tekijät desistanssin taustalla

Haastatteluissa tarkastelimme haastateltavien rikoksista irtautumisen prosessia. Jokaisen haastateltavan elämäntarinat ovat yksilöllisiä. Haastateltavien rikoksista irtautumisen prosesseista löytyy sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia. Haastateltavat kertoivat, että heillä on ollut aiemminkin taukoja rikoksista ja päihde-elämästä. Haastateltavat kuitenkin kertoivat kokevansa, että nykyinen elämäntilanne ja rikoksista irtautumisen prosessi ovat erilaisia verrattuna aiempiin rikoksista irtautumisen yrityksiin. Haastateltavat toivat esille entisen rikollisen ajatusmaailman ja siitä irtautumisen.

Ku mä kävin eka päihdehoidossa ja mä ymmärsin siellä, et mulla on tosi rikollinen ajattelumaailma. Itseasias ihan rehellisesti mä vast tos syksyl tajusin, et mähän oon ollu rikollinen. Ku mä luulin, et en mä oo mitenkää rikollinen ollu. Et siihenki kesti kyl niinku aikaa tajuu, et kyl mä oon ollu.

– Haastateltava 1

Kyl varmasti tuun ostaa jonku telkkarin joltain vatkuliilta, tai tiiätsä mut et tollasii pikkujuttui. Mut en mitää semmost rikosta tuu tekee, mistä mulle tulee tuomio. Enkä mä ikin tuu ole mikää ihan tiiätsä Raamattu kädes tuol kulkee.

– Haastateltava 2

Kysyttäessä ystävyysuhteista haastateltavat kertoivat, että yhteydenpidon katkaisu entisiin tuttaviin ja ystäviin on ollut välttämätöntä. Yhteydenpito entisiin ystäviin taukojen aikana on osan haastateltavien mukaan vaikuttanut päihde- ja rikosmaailmaan palaamiseen.

Ku mullaki on elämässä ollu ihmisii, jotka elää vieläki sitä rikollista elämäntapaa ja mä oon aatellu, et voisin olla heidän kanssaan jollain tavalla tekemisissä, vaikka mä oisin ite tehny sitä muutosta ja nii enää käytä niitä

aineita tai tee niitä rikoksii. Nii se suhtautuminen niihi vanhoihin ihmissuhteisiin [on muuttunut]. Mä oon luullu et mä pystyn jollain tavalla olemaan yhteyksissä, mut he altistaa mut jollain tavalla sille tekemiselle ja vanhoille ajattelutavoille ja niille puheille niistä menneistä jutuista nii sit jotenki ehkä mun on pitäny kantapään kautta opetella sitä, et mä tarviin uusii ihmissuhteita mikä taas tukee mua siihe päihteettömyyteen, joka sit niiku jättää myös ne rikokset sit sieltä taustalta pois.

– Haastateltava 3

Toisaalta kohtaamiset rikollis- ja päihdemaailmassa elävien tuttavien ja ystävien kanssa ovat saanut yhden haastateltavan ymmärtämään, ettei heillä ole muuta yhteistä kuin päihtet. Tämä oli tärkeä tekijä haastateltavan desistanssiin vaikuttajana.

Mut sit siinä tuli se et mä en kokenu enää mitään samaa niiden kanssa. Meillä ei oo mitään yhteistä puhuttavaa, vaan meillä on vaa ne huumeet jotenki. Siin tuli vaa sellane et ei niit oikeesti kiinnosta se mitä mä oon nyt saavuttanu vaa niitä kiinnostaa vaa se mitä mä voin tehdä, et se päihteiden käyttö pystyy jatkuu.

– Haastateltava 3

Kaikilla haastateltavilla on tällä hetkellä elämässään sosiaalisia suhteita, jotka edistävät heidän rikoksettomuuttaan. Haastateltavat kuvaavat, että ovat saaneet elämäänsä rikosten lopettamisen jälkeen aitoja ja hyviä ihmissuhteita. Suhteet sukulaisiin, vanhempiin ja omiin lapsiin ovat parantuneet. Haastateltavat, joilla on lapsia, saavat nykyään tavata heitä vapaammin verrattuna aikaan, jolloin he toimivat rikollisesti. Suhde omaan lapseen on tärkeä motivaation lähde: yksi haastateltavista kuvaa merkittävämmäksi muutokseksi entiseen sitä, että saa olla vanhempi lapselleen ja mukana tämän elämässä.

Suurin osa haastateltavista on joko suorittanut tuomion tai suorittaa tuomiota tällä hetkellä. Erityisesti yksi heistä toi esille, että tuomio toi helpotusta ja tuntui keinolta päästä ulos rikosmaailmasta. Kaikki tuomion saaneista kertoivat, etteivät halua saada uusia tuomioita ja joutua vankilaan.

Sitte tuli nää tuomiot. Se oli tavallaa mulle ihan tosi, oli tosi helpottunu olo. Et ku sinne putkaa ku meni ni mä olin vaa – et nytte voi olla taas muutaman vuoden iha rauhas.

– Haastateltava 2

Mä en haluu enää menettää mun elinvuosii sillee, et mä pyin tuol linnassa... Et mä en tuu enää vankilaa menee, se on mun lähtökohta tai se mun prioriteetti, et en mä enää tulis lusimaa.

– Haastateltava 2

Haastateltavat kertoivat kyllästyneensä rikolliselämään ja tuomioihin. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hän ollut ensimmäisen tuomion aikana valmis rikoksettomaan elämään, mutta toisen tuomionsa aikana hän huomasi väsyneensä rikolliseen elämään ja päihteiden käyttöön.

Mä on niin kypsä tavallaa toho ja mä tiän, et sil ei oo enää mitää annettavaa mulle. Mä oon nyt sitä nähny tarpeeks jostain viistoist vuotiaast, kaks-kyt vuotta niinku rikollis- ja vankilamaailmaa. Mitä sil on tarjota mulle enää, se on ihan perseestä ollu siis ihan alust asti. Sitä ei vaa sillon tajunnu, et miten paskaa se kaikki on. Nyt sitte ku on ehkä vähän vanhempi ja nähny, et on elämä menny ihan hukkaa tollases ja nyt sitä tajuu, et siin on hetki hauskaa, jos sä teet vaik nopeesti jotain rahaa, sul on hetken kivaa. Mut sit se, tavallaa nytki mul on taas yli kuuden vuoden tuomio ni ei mul niin kivaa ollu, et tiiätsä, et mä oisin kuus vuotta taas linnassa, et se korvais sen, tiiätsä.

– Haastateltava 2

Emmä tiiä kai sitä oli tosi väsyny, väsyny huumeisiin ollu niin huonossa kunnossa pitkään niinku käyttäny tosi raskaasti kaikkii kovii huumeita. Ja oli niinku ihan loppu fyysisesti ja henkisesti.

– Haastateltava 4

Haastateltavat kuvasivat myös terveyden olevan tärkeä tekijä rikoksettomuuteen pyrkimisessä. Vakava onnettomuus ja siitä koituneet terveysongelmat ovat yhden haastateltavan mukaan olleet tärkeimpiä tekijöitä siinä, miksi hän ei enää halua käyttää päihteitä. Yksi haastateltavista kertoi hyvän terveyden tukevan häntä tulevaisuuden tavoitteidensa saavuttamisessa.

Ja mä en haluu enää tuhoo itteeni tai niinku tehdä pahaa ittelleni. Et joskus ku mä mietin, et mitä kemikaaleja on tunkenu niinku suuhun ja siis hyi vittu, mul tulee oikein semmonen et yök, mä en niinku ikipäivänä enää sellasii myrkkyy laittais kehooni, et se on aika joo.

– Haastateltava 1

7.3 Radikalisoituminen Juntu-hankkeeseen osallistuneiden kokemana

Haastatteluissa keskustelimme haastateltavien kanssa, kuinka he näkevät itsensä suhteessa hankkeen määrittelemään kohderyhmään ja radikalisoitumisen yleiseen määritelmään. Haastateltavien kertomuksista nousi yhtymäkohtia radikalisoitumisen määritelmään sekä tunnistettavia radikalisoitumisen vaiheita. Vaikka yhden haastateltavan kohdalla ei kyseessä ollut niinkään radikalisoituminen, kuvaili hän tekoaan silti radikaaliksi. Eroja esiintyi siinä, miten haastateltavat kokivat itsensä suhteessa radikalisoitumi-

seen. Kaksi haastateltavista tunnisti itsessään selvästi radikalisoitumista, kun taas toiset kaksi haastateltavista ei ollut varmoja, voitiinko heidän kohdallaan puhua radikalisoitumisesta. Kysyessämme haastateltavien entisistä ajatusmaailmoista, olivat vastaukset radikalisoitumisen kontekstiin sopivia.

Siis ihan todella väkivaltanen ja niinku tosi tosi ja siis tosi itsekäs ja oon ollu tosi epäreilu kaikkii muit kohtaan ja niinku sitä omaa etuu vaan tavo tellu ja makso mitä makso.

– Haastateltava 1

No en mä varmaan niinku radikalisoitunut oo. En mä niinku hakeutunut mitenkää mihinkää väkivaltaan. Ja sit niinku pikkuhiljaa syvemmälle ja syvemmälle ja jossain vaihees aaa emmä tiiä mikä siin on, mut sit aika yleensä tai tosi usein jossain usein menee väkivaltasuuksiin huumemaailmassa.

– Haastateltava 4

Yksikään haastateltava ei tuonut esille, että hänen rikoksensa/rikoksiensa taustalla olisi ollut uskontoon, politiikkaan tai muuhun ääriajatteluun liittyvää ideologiaa. Radikalisoitumisen lisäksi haastatteluissamme nousi esille henkilöiden väkivaltaiset asenteet.

Haastatteluissa haastateltavat näkivät väkivaltaisen ja rikollisen toiminnan ennemmin elämään kuuluvana osana kuin aatteellisina tekoina.

Okei mä saatan jonku hakata jossain velanperintätilantees, mut mitenkää muuten ni mä en oo semmonen ikinä, et mä en oo niinku tehny sillee ns. henkilökohtasii rikoksii.

– Haastateltava 2

Haastateltavat toivat esiin, kuinka rikos- ja/tai päihdemaailma muuttivat heidän moraalikäsitteisiään ja arvojaan.

Kyllähän mulle on tietyllä tasolla opettu kotona, et säännöt ja kaikki niiku sellanen mikä on normaalia ja mikä ei, mut sit tietyllä tavalla se, et mä halusin käyttää päihteitä ja edetä sillä tavalla siinä maailmassa tietyl tavalla ja kyl mä nään, et nii se päihde ja ne päihteet ja rikokset kulki siinä käsi kädessä.

– Haastateltava 3

No siis siellä maailmassahan ei tunneta sanaa moraali. Et mul oli alkuun moraali ja se oli hyvin korkee. Ja sitte ku mä elin siel tarpeeks pitkää ja mä huomasin et kellää muul ei oo niinku, et se, siel niinku niil ei tee hevonvittuu ni sit se niinku unohtu siinä, koska sanotaa, et seura tekee kal-taseksee ja niin siin oikeesti kävi, et se oli tosi surullista.

– Haastateltava 1

Ihmissuhteet ja niiden merkitykset korostuivat haastateltavien vastauksissa. Lähes kaikkien haastateltavien kohdalla lainvastainen toiminta oli alkanut hyväksynnän hakemisesta tietyssä ryhmässä. Omalla toiminnalla pyrittiin hakemaan muun muassa korkeampaa asemaa yhteisössä. Kahdella haastateltavalla lainvastainen toiminta oli selkeästi tietoinen valinta tavoitella rahaa, päihteitä ja statusta. Yhden haastateltavan kohdalla lainvastainen toiminta oli alkanut parisuhteen myötä hänen kumppaninsa ollessa ennestään rikollisessa maailmassa.

Samojen jätkien kaa pienest asti pyöriny ja sit vähä vanhemmat alko tekee jotain, me katottii niit ylöspäin ja lähettii tekee samaa. Ja tässä sitä ollaa (naurua).

– Haastateltava 2

Mä yritin muuttaa tän rikollisen niinku normaaliks ihmiseks, mut sit siin käviki niin, et se rikollinen muutti mut rikolliseks.

– Haastateltava 1

8 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten Juntu-hanke on tukenut hankkeeseen osallistuneiden rikoksista irtautumisen prosessia. Joissain tapauksissa on ollut vaikeaa erottaa juuri Juntun tarjoamaa tukea yksilön omasta henkilökohtaisesta desistanssiprosessista, sillä osa hankkeeseen osallistuneista haastateltavista tuli Juntu-hankkeeseen mukaan samoihin aikoihin, kun he raitistuivat. Voimme kuitenkin aineiston perusteella todeta, että Juntu-hankkeen toiminta on tukenut monin eri tavoin haastateltavien rikollisuudesta irtautumisen prosessia. On huomionarvoista, että kaikilla haastateltavilla henkilökohtainen muutostyö ulottui myös hankkeen ulkopuolelle, eikä tuloksissa voida painottaa ainoastaan hankkeen merkitystä yksilön muutosprosessissa.

Juntu-hankkeen työ pohjautui tukihenkilötoimintaan. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten lisäksi tukihenkilöinä toimi oman rikostaustan omaavia koulutettuja vertaisohjaajia. (Juntu-hankkeen loppuseelvitys 2023.) Haastatteluiden perusteella vertaisohjaajien rooli oli keskeisessä osassa haastateltavien hakeutuessa Juntu-hankkeeseen, ja osa heistä oli kuullut Juntu-hankkeesta juuri vertaisohjaajien kautta. Haastateltavien mukaan vertaisohjaajien tekemä muutos motivoi lähtemään mukaan toimintaan sekä mataldasi kynnystä toimintaan liittymisessä. Aineistosta selvisi, etteivät haastateltavat olisi-

vat lähteneet mukaan toimintaan ilman vertaisohjaajia. Haastateltavien kokemus puoltaa aiempaa tietoa vertaisohjaajuudesta, sillä on todettu, että asiakkaan näkökulmasta vertaisohjaajan mukanaolo lisää luotettavuutta palveluja kohtaan. Vertaisohjaajien keskeinen työnkuva onkin toimia tulkkina asiakkaan ja ammattilaisen välillä. (Hietala & Ris-sanen 2015: 27.)

Juntu-hankkeen tavoitteena oli, että nuori kiinnittyy hankkeen lisäksi osaksi Kriminaali-huollon tukisäätiön Nuorten toiminnan yhteisöä. Hanke pyrki tarjoamaan nuorelle rikoksettoman yhteisön, jossa oli mahdollista rakentaa uutta rikoksetonta identiteettiä. (Kriminaali-huollon tukisäätiö: Juntu-hanke; Myyrä 2023.) Yhteisöllisyys nousi aineiston perusteella tärkeäksi Juntu-hankkeen tarjoamaksi tueksi. Yhteisöllisyys näkyi yhteisen tekemisen ja yhdessä koettujen asioiden, kuten leirien, salilla käymisen sekä ruoan laittamisen kautta. Juntu-hanke tarjosi haastateltaville paikan, jonne tulla päivittäin ja jossa tavata vertaisia. Tunnepohjaiset siteet muihin ihmisiin sekä ajan käyttäminen laillisiin toimintoihin, kuten harrastustoimintaan nähdään rikollisuutta vähentävinä tekijöinä (Hirsch 1969, Kivivuori 2008: 190–191 mukaan).

Siirtyminen rikollisesta elämästä tavanomaiseen rikoksettomaan käytökseen on sosiaalinen muutos, joka sisältää vanhojen suhteiden ja verkostojen tuhoutumisen ja uusien luomisen (Warr 1998: 209–212). Juntu-hankkeessa mukana oleminen on tarjonnut haastateltaville uuden merkityksellisen yhteisön. Aineistosta selviää, että yhteydenpidon katkaisu entisiin tuttaviiin ja ystäviin on ollut haastateltaville välttämätöntä. Juntu-hanke on haastateltavien mukaan tarjonnut heidän elämäänsä uusia ihmisiä, jotka ovat kokeneet samanlaisia asioita elämässään ja joilla on samanlaisia päämääriä, kuten raittius. Juntu-hanke tarjosi haastateltaville yhteisöllisyyden ja vertaisuuden kokemuksia. Lisäksi aineistosta selviää, että Juntu-hankkeen tarjoaman tuen myötä haastateltavat ovat saaneet elämäänsä aitoja ja hyviä ihmissuhteita myös hankkeen ulkopuolelta; suhteet sukulaisiin, vanhempiin ja omiin lapsiin ovat parantuneet.

Aineistosta selviää, että Juntu-hanke on tarjonnut haastateltaville tukea konkreettisiin asioihin, kuten työ- ja opiskelupaikan etsimiseen. Yksi haastateltavista suoritti Juntu-hankkeessa myös kuntouttavaa työtoimintaa. Erityisesti vakaan työpaikan nähdään edistävän rikoksista irtautumisen prosessia. Työn vakaus, työhön sitoutuminen sekä yhteydet työyhteisöön ja työnantajaan vaikuttavat rikollisesta käyttäytymisestä irtautumiseen. (Farrall & Calverley 2006: 4–5; Laub & Sampson: 2003: 46.)

Juntu-hanke tarjosi tukea tuomion suorittamisen aikana. Vankilaan tehtävässä työssä tukihenkilötoiminta pyrittiin aloittamaan vankeusrangaistuksen alkuvaiheessa ja työskentelyä pyrittiin jatkamaan asiakkaan siirtyessä siviilielämään. (Myyrä 2023.) Aineistosta nousi esiin, että työskentely vankeusrangaistuksen aikana on tukenut siviilielämään palaamista ja rikoksettomuudessa pysymistä.

Opinnäytetyön toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten Juntu-hankkeessa olleet nuoret määrittelevät itsensä suhteessa radikalisoitumisen määrittelymään. Juntu-hanke määritteli asiakkaikseen joko radikalisoituneet tai sen vaarassa olevat henkilöt (Kriminaalihuollon tukisäätiö: Juntu-hanke). Opinnäytetyömme tulosten perusteella haastatteluihin osallistuneiden asiakkaiden kohdalla oli selkeitä viitteitä radikalisoitumiseen. Haastatteluista ei kuitenkaan ilmennyt tuloksia, että haastateltavien kohdalla voisi puhua ideologisesta tai aatteellisesta radikalisoitumisesta tai väkivaltaisen oireilun johtuneen siitä. Tulosten pohjalta koemme, että Juntu-hankkeessa olisi pitänyt määrittellä väkivaltaisen radikalisoituminen tarkemmin, sillä tämänhetkisten tulosten pohjalta on vaikea määrittellä, oliko haastateltavien kohdalla kyseessä radikalisoituminen vai väkivallalla oireilu.

Aineistosta nousi esiin haastateltavien entiset väkivaltaiset asenteet, ajatusmaailmat sekä teot. Rikos- ja päihdemaailma muutti heidän moraalikäsitteisiään ja arvojaan, mikä johti väkivaltaisiin tekoihin. Radikalisoituminen nähdäänkin prosessina, jossa yksilön arvot, asenteet ja maailmankuva kärjistyvät ja hänen moraalikäsitteensä muuttuvat (Benjamin & Vallinkoski 2021: 10; Bayer & Sahar & Akhgar 2020: 32).

Radikalisoitumista voidaan käsitellä yksilöllisenä tai ryhmän radikalisoitumisena. Ryhmän radikalisoituminen edellyttää lähes aina yksilön radikalisoitumista. (Berger 2018: 112–113.) Aineistosta selviää, että yksilölliseen radikalisoitumiseen liittyy myös usein ryhmän radikalisoituminen. Monet haastateltavista kuvaavat tehneensä rikoksia ja käyttäneensä päihteitä nimenomaan henkilöiden kanssa, joiden elämäntilanne, asenteet, arvot sekä maailmankuva ovat samanlaisia.

Tulosten pohjalta löysimme radikalisoitumiseen viittaavia prosesseja: portaittaisen siirtymisen, rakkauden sekä riskihalukkuuden ja statuksen tavoittelun (McCauley & Moskaleiko 2011: 12). Portaittaista siirtymistä kuvataan prosessina, jossa henkilö ajautuu hiljalleen radikalisoitumiseen. Tuloksista selviää haastateltavien ajautuneen pikkuhiljaa rikollisuuden ja päihteidenkäytön kautta väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Rakkaus

nähdään tilanteena, jossa henkilö esimerkiksi rakastuu ihmiseen, joka on jo mukana jossain ääritoiminnassa. Aineiston pohjalta haastateltavan lainvastainen toiminta oli alkanut parisuhteen myötä hänen kumppaninsa ollessa ennestään rikollisessa maailmassa. Yksilö voi myös kokea hyväksynnän ja kuulluksi tulemisen kokemusta jossakin ryhmässä, jolloin hän on valmis äärimmäisiinkin toimiin ryhmän puolesta. Tällöin yksilö voi tavoitella esimerkiksi väkivaltaisella toiminnalla itselleen tiettyä sosiaalista statusta. (McCauley & Moslenko 2011: Kappale 1. Individual Radicalization.) Aineistosta selviää, että lainvastainen toiminta oli tietoinen valinta tavoitella rahaa, päihteitä ja statusta. Lainvastainen toiminta alkoi hyväksynnän hakemisesta tietyssä ryhmässä. Omalla toiminnalla pyrittiin hakemaan muun muassa korkeampaa asemaa yhteisössä.

Opinnäytetyömme aineisto vastasi molempiin tutkimuskysymyksiin. Saimme vastaukset siihen, miten Juntu-hanke on tukenut hankkeeseen osallistuneiden rikoksista irtautumisen prosessia sekä miten Juntu-hankkeessa olleet nuoret määrittelevät itsensä suhteessa radikalisoitumisen määritelmään. Opinnäytetyömme tulokset antavat merkittävää tietoa siitä, millaista tukea rikoksilla oireileville nuorille voidaan tarjota. Tästä tiedosta hyötyvät erityisesti nuorten rikostentekijöiden kanssa työskentelevät sekä rikoksettomuuden edistämistä tukevien hankkeiden ja toimintamallien kehittäjät.

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka Kriminaalihuollon tukisäätiön Juntu-hanke tuki siihen osallistuneiden henkilöiden rikoksista irtautumista sekä miten hankkeen asiakkaat määrittelevät itsensä suhteessa radikalisoitumiseen. Juntu-hankkeen tavoitteina oli ehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista sekä tukea rikoksetonta elämää. Teoreettinen viitekehys muodostui näiden tavoitteiden pohjalta ja se koostui desistanssin ja radikalisoitumisen teorioista sekä nuorisoriikollisuuden ilmiöstä Suomessa. Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla. Kerätty aineisto analysoitiin teemoittelua hyödyntäen.

Tavoitteena oli saada kerättyä haastateltavien subjektiivisia kokemuksia Juntu-hankkeessa mukana olemisesta, minkä vuoksi päädyimme laadulliseen tutkimukseen. Laadullisella tutkimuksella pyritään tavoittamaan henkilöiden omakohtaisia kuvauksia todellisuudesta (Vilkkä 2021: 118). Teemoittelun avulla aineistosta etsitään aiheet, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta oleellisia (Juhila 2021). Huomioitavaa on, että

teemoittelussa on nostettu ne tulokset esille, jotka opinnäytetyön tekijät näkivät relevantteina työnsä kannalta. Saadut tulokset olisi mahdollista analysoida eri tavoin, ja keskeisiin löydöksiin vaikuttavat kirjoittajan intressit. Opinnäytetyön tulokset eivät ole siis eksplisiittisiä totuuksia.

Haastatteluihin valikoitui viisi henkilöä, jotka olivat olleet mukana Juntu-hankkeessa ja jotka olivat edelleen organisaation tavoitettavissa. Kaikki haastateltavat olivat olleet hankkeen toiminnassa sen päättymiseen asti ja olivat edelleen mukana Kriminaalihuollon tukisäätiön toiminnassa. Tämän vuoksi opinnäytetyön tekijöiden oli helppo tavoittaa heidät. Kaikki haastateltavat pyydettiin mukaan opinnäytetyön tekijöiden toimesta. Haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2023 Kriminaalihuollon tukisäätiön tiloissa. Juntu-hanke päättyi 31.12.2022, joten voidaan olettaa, että hankkeen toiminta oli haastateltavien tuoreessa muistissa. Resursseja useampaankin haastatteluun olisi opinnäytetyössä ollut, mutta tämän enempää entisiä asiakkaita ei ollut opinnäytetyön tekijöiden tavoitettavissa. Alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan haastatteluihin oli tarkoitus saada 7–10 henkilöä.

Pienestä otannasta huolimatta saatu aineisto vastasi tutkimuskysymyksiin ja haastattelut olivat sisällöltään laadukkaita. Kaikki haastateltavat olivat sitoutuneet Kriminaalihuollon tukisäätiön toimintaan, elivät päihteettömästi ja rikoksettomasti. Huomionarvoista on, että Juntu-hankkeessa oli mukana 41 nuorta asiakasta, joten otannan ulkopuolelle jäävien ihmisten kokemukset voivat erota paljonkin saadun aineiston kanssa. Suurempi otanta olisi mahdollisesti antanut erilaisia tuloksia tähän opinnäytetyöhön. Tämän opinnäytetyön pohjalta ei tule tehdä yleistyksiä koko Juntu-hankkeesta.

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidessa tulee ottaa huomioon, miten valitut metodit ja konteksti vaikuttavat osallistuneiden vastauksiin. Lisäksi tulisi huomioida, kuinka haastateltavien vastaukset ovat tilannesidonnaisia ja kuinka vastauksiin voi vaikuttaa aiheen arkuus tai henkilökohtaisuus. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) On huomionarvoista, että yksi opinnäytetyön tekijöistä oli kaikille haastateltaville tuttu harjoittelunsa ajalta. Sama henkilö aloitti myös työskentelyn Kriminaalihuollon tukisäätiöllä opinnäytetyöprosessin aikana. On mahdollista, että tämä on vaikuttanut haastateltavien vastauksiin ja esimerkiksi negatiivisen palautteen antaminen on voitu nähdä vaikeana. Toisaalta asetelma on voinut lisätä luottamusta ja dialogia haastatteluihin, jolloin haastateltavien on ollut helpompi ja luontevampia puhua. Haastatteluiden aluksi painotettiin

sitä, ettei haastattelija ole työntekijän asemassa tai edusta Kriminaalihuollon tukisäätiötä. Kaksi muuta haastattelijaa oli puolestaan haastateltaville entuudestaan tuntemattomia, mikä saattoi osaltaan lisätä haastateltavien tunnetta siitä, ettei tilanteessa oltu edellä mainitun organisaation toimesta. Kaikki haastateltavat toivat esille henkilökohtaisiakin asioita, eivätkä esitetyt kysymykset ja aiheet tuoneet haasteita vastaamiseen. Tulokinnan mukaan saatu aineisto on luotettavaa ja se pohjautuu haastateltavien aitoihin kokemuksiin.

Tulosten perusteella Juntu-hanke on tarjonnut tukea rikoksista irtautumiseen hankkeeseen osallistuneille henkilöille. Hanke toi haastateltaville vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia sekä sisältöä päiviin. Juntu-hanke muodostui asiakkailleen toiminnaksi, johon saattoi luottaa. Hankkeessa mukana oleminen toi osallistujilleen myös kuuluvuuden tunnetta ja he kokivat löytäneensä paikan, jonne ovat tervetulleita taustoistaan huolimatta. Opinnäytetyömme pohjalta voidaan todeta, että hankkeessa on tehty onnistuneesti desistanssityöskentelyä. Tässä vaiheessa ei voida kuitenkaan arvioida, kuinka pitkälle ulottuvasta desistanssityöskentelystä on kyse. Lähes kaikki haastateltavat olivat olleet rikoksettomasti ja päihteettömästi alle vuoden. Tämä ei vielä kerro, onko kyseessä pitkäaikainen desistanssiprosessi eli sekundaaridesistanssi vai primaaridesistanssi, jossa henkilö on lyhyemmän ajan ilman rikoksia (Maruna ym. 2004: 271). Selvää on, että tämänkaltaisten tulosten selvittäminen vaatisi pitkittäistutkimusta. Saamamme tulokset antavat kuitenkin tärkeää tietoa siitä, mitkä tekijät koetaan tärkeiksi, kun ihminen pyrkii rikoksettomaan elämään. Tätä tietoa on mahdollista hyödyntää sosiaalialan kentällä, kun samankaltaisissa hankkeissa pohditaan toimintatapoja.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta Juntu-hankkeen kohderyhmän määrittely tuotti ristiriitaisia tuloksia. Tulosten mukaan kaikilla haastateltavilla oli taustalla väkivaltaista käytöstä, mutta viitteitä väkivallan oikeuttamiseen aatemaailmalla tai ideologialla ei löytynyt. Haastateltavat eivät itsekään tunnistanee radikalisoitumisen piirteitä toiminnassaan. Huomioitavaa on se, että hankerahoitus haettiin oikeusministeriöltä väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä tukevaan toimintaan. Haastateltavien kertomuksista kävi ilmi, kuinka heidän ajatusmaailmansa olivat kärjistyneet hyväksymään väkivaltaisen ja rikksellisen käytöksen. Voidaan olettaa, että mikäli heidän ajatusmaailmansa olisivat kärjistyneet entisestään, olisi heillä ollut riski radikalisoitua. Tämänkaltaisessa ennaltaehkäisevässä toiminnassa nousee haasteeksi se, että toiminnan vaikuttavuutta pitkäaikaisesti on haastava todentaa. Opinnäytetyön tulosten pohjalta näemme, että

Juntu-hankkeessa olisi pitänyt olla tarkempi mittaristo, jolla olisi kyetty erottamaan väkivaltainen radikalisoituminen ja väkivaltainen käytös toisistaan. Tulostemme perusteella tulevaisuudessa on tärkeää määritellä mahdollisten hankkeiden rahoittajien puolelta, mitä radikalisoitumisella tarkoitetaan. Hankeavustusten hakijoilta vaaditaan puolestaan kykyä tulkita radikalisoitumisen teoriaa sekä ymmärtää esimerkiksi impulsiivisen väkivallan ja aatteellisen väkivallan ero; asiakasryhmä tulee osata rajata tämän mukaan. Pahimmassa tapauksessa puutteellisen tutkimustiedon myötä luoduilla toimenpiteillä voi olla jopa kielteisiä vaikutuksia – hyvistäkin tarkoituksista huolimatta (Haikkola ym. 2019: 14).

Eräs haastateltavista toi ilmi, kuinka Juntu-hankkeen aikana oli nähty vertaisohjaajan paluu rikolliseen elämään. Vastaavia tapahtumia oli hänen mukaansa ollut aiemminkin. Hyödyntäessä vertaisohjaajia Juntu-hankkeen kaltaisessa kontekstissa, tulisi ottaa huomioon, että vertaisohjaajien oma desistanssiprosessi voi olla kesken. Vaikka työpaikka nähdään yhtenä desistanssia edistävänä tekijänä, ei se yksistään takaa onnistumista (Farrall & Calverley 2006: 4–5; Laub & Sampson: 2003: 46). Vertaistyöntekijöitä hyödyntävien organisaatioiden tulisi huomioida nämä riskitekijät. Mahdollinen ratkaisu olisi esimerkiksi organisaation oma toimintaopas, jonka avulla osattaisiin tunnistaa ja toimia, kun vertaisohjaaja on palaamassa rikolliseen elämäntapaan. Havaintomme mukaan vertaisohjaajien hyödyntämistä työelämässä on tutkittu vähän. Vertaisohjaajien ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen työelämässä nähdään sosiaalialalla kasvavana trendinä ja se tulee luomaan uusia haasteita sekä mahdollisuuksia organisaatioiden toimintaan ja ammattilaisten työtapoihin (THL 2022). Opinnäytetyömme pohjalta on perusteltua väittää, että työelämälähtöiselle tutkimukselle vertaisohjaajuudesta on tarvetta.

Opinnäytetyömme antaa kuvan siitä, mitkä tekijät ovat rikoksia tehneiden henkilöiden mielestä tärkeitä rikoksettomuuden prosessissa. Lisäksi opinnäytetyömme poikkeaa tavanomaisesta tavasta tutkia rikoksettomuutta ja radikalisoitumista; tavanomaisempaa on tutkia ilmiötä eikä niinkään siihen liittyviä henkilöitä itsejään. Tämä synnyttää uudenlaista tietoa, joka on sovellettavissa käytännön työelämään sekä täydentää jo olemassa olevaa tutkimustietoa. Opinnäytetyömme tuloksista nousi esiin myös aiheita, joita on mahdollista hyödyntää työelämässä esimerkiksi vastaavan rahoituksen alla toimivissa hankkeissa.

Haastateltavat toivat esille, kuinka lähes jokaisen kohdalla päihteet ja rikokset kulkivat rinnakkain. Huumeiden käyttämiseen ja hallussapitoon näyttäisi tulosten mukaan liittyvän muitakin rikoksia, kuten väkivalta- ja omaisuusrikoksia. Rikosten ja päihteiden välistä kausaalista suhdetta tulisi tarkastella tulevaisuuden tutkimuksissa entistä enemmän. Vastaavasti rikoskuntoutuksessa tulisi keskittää toimia entistä enemmän kokonaisvaltaiseen hoitoon, jossa hoidetaan samanaikaisesti sekä päihdeongelmaa että rikoksilla oireilua.

Toimenpiteitä arvioiva tutkimus on tärkeää, sillä tehdyillä toimenpiteillä voi olla suotuisien tai neutraalien vaikutusten sijaan haitallisia vaikutuksia (Haikkola ym. 2019: 13). Opinnäytetyömme antaa tarpeellista tietoa Juntu-hankkeen merkityksestä sen asiakkaiden kokemana. Tätä tietoa on mahdollista hyödyntää myös vastaavien toimintojen vaikuttavuuksien tarkastelussa. Lisäksi saadut tulokset selkiyttävät osaltaan, mitä tulevaisuuden desistanssitutkimuksissa olisi hyvä ottaa huomioon. Esimerkiksi tuloksissamme haastateltavat painottivat vertaisuuden tärkeyttä rikoksettoman elämän ylläpitämisessä. Hyödyntämässämme teorialiedossa vertaisuuden merkitys ei puolestaan noussut esiin.

Yleisesti opinnäytetöissä tärkeää on keskittyä valittuun aiheeseen ja teemaan, joten tämänkin opinnäytetyön ulkopuolelle jäi monia aiheita, joille on jatkotutkimuksen tarvetta. Haluamme, että tämä opinnäytetyö innoittaisi muita opinnäytetyön tekijöitä tarkastelemaan jatkotutkimusaiheita, jotka ovat nousseet esille tämän opinnäytetyön myötä. Opinnäytetyössämme nousi esiin jo aiempaa teoriaa tukevia tuloksia, mutta myös vähäisemmin tutkittuja aiheita. Näkisimme, että näitä tuloksia olisi mahdollista hyödyntää tulevaisuuden tutkimuksissa, jotka käsittelevät rikosten ehkäisyä ja desistanssia tukevia tekijöitä.

Lähteet

Bayerl, Petra Saskia & Sahar, Arif & Akhgar, Babak 2020. The Radicalisation-Factor Model (RFM): Proposing a Framework for the Systematic Investigation and Modelling of Online Radicalisation. Teoksessa Akhgar, Badak & Wells, Douglas & Blanco, José María (toim.). Investigating Radicalization Trends. Case Studies in Europe and Asia. E-kirja. Sheffield: Sheffield Hallam University. 29–39.

Benjamin, Saija & Vallinkoski, Katja 2021. Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville. Helsinki: Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry. <<https://dialogikasvatus.fi/wp-content/uploads/2021/05/huolena-radikalisoituminen-opas1.pdf>>. Viitattu 17.1.2023.

Berger, John. M. 2018. Extremism. E-kirja. Cambridge: The MIT Press.

Bottoms, Anthony & Shapland, Joanna & Costello, Andrew & Holmes, Deborah & Muir, Grant. 2004. Towards Desistance: Theoretical Underpinnings for an Empirical Study. *The Howard Journal* 43 (4), 368-389.

Cassam, Quassim 2020. Extremism – A philosophical analysis. Verkkoluento. <<https://www.youtube.com/watch?v=tmlw0Q1FV5I&t=80s>>. Viitattu 20.1.2023.

Danielsson, Petri & Aaltonen, Mikko 2017. Vankeusrangaistukseen tuomittujen työmarkkinoille osallistuminen seuraamuksen jälkeen. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (5), 538–548.

Danielsson, Petri 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisin sekä Tiedusteluosaston toimeksianto. <<https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>>. Viitattu 20.1.2023.

Farrall, Stephen & Calverley, Adam 2006. Understanding desistance from crime. Emerging theoretical directions in resettlement and rehabilitation. Lontoo: McGraw-Hill Education.

Giordano, Peggy & Cernkovich, Stephen & Rudolph, Jennifer 2002. Gender, Crime, and Desistance: Toward a Theory of Cognitive Transformation. *American Journal of Sociology*, 107 (4). 990–1064.

Haikkola, Lotta & Hästbacka, Noora & Pekkarinen, Elina 2019. Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja (34). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf>. Viitattu 20.1.2023.

Hietala, Outi & Rissanen, Päivi 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kokemusasiantuntija hoidon ja avun kohteessa omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Helsinki: Kuntoutussäätiö & Mielenterveyden Keskusliitto.

<<https://www.mtkl.fi/uploads/2020/09/f27fa53c-kokemusasiantuntijaopas.pdf>>. Viitattu 30.3.2023.

Hirchovits-Gerz, Tanja & Sihvo, Sinikka & Karjalainen, Jarno & Nurmela, Anna 2019. Kokemusasiantuntijuus Suomessa. Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen ja toiminnan käytännöistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu. Helsinki: PunaMusta Oy. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138436/URN_ISBN_978-952-343-354-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 30.3.2023.

Honkatukia, Päivi & Kivivuori, Janne 2006. Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu (221). Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisu (66). Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisu (33). Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152459/221_Honkatukia_Kivivuori_2006.pdf?sequence=1>. Viitattu 20.1.2023.

Hyvärinen, Matti & Suoninen, Eero & Vuori, Jaana. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Päivitetty 2021. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>>. Viitattu 30.3.2023.

Juhila, Kirsi. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Päivitetty 2021. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>>. Viitattu 23.2.2023.

Julkaisematon lähde: Juntu-hankkeen loppuselvitys. 2023. Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Kauppinen, Julia 2021. Nuorisorikollisuus on vähentynyt pitkään, mutta viime vuonna vakavin väkivaltarikollisuus lisääntyi – Poliisi: ”Toistaiseksi suhtautuisin edellisvuoden piikkiin poikkeusolojen seurauksena”. Rikosuhripäivystyksen verkkojulkaisu: RIKU-teema. <<https://www.riku.fi/nuorisorikollisuus-on-vahentynyt-pitkaan-mutta-viimevuonna-vakavin-vakivaltarikollisuus-lisaantyi-poliisi-toistaiseksi-suhtautuisin-edellisvuoden-piikkiin-poikkeusolojen-seurauks/>>. Viitattu 10.4.2023.

Kivivuori, Janne 2008. Rikollisuuden syyt. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Kolttola, Ilari (toim.) 2022. Rikollisuustilanne 2021. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa (52). Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/352005/Katsauksia_52_Rikollisuustilanne_2021_2022.pdf>. Viitattu 2.5.2023.

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Kehittämishankkeet. Juntu-hanke. <<https://www.krits.fi/saatio/juntu-tukea-vakivallalla-oireileville-ja-radikalisoitumisvaarassa-oleville-nuorille/>>. Viitattu 13.2.2023.

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Nuorten toiminta. <<https://www.krits.fi/saatio/verkotot/nuortentoiminta/>>. Viitattu 13.2.2023.

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Palvelut ja toiminnot. <<https://www.krits.fi/saatio/palvelumme/>>. Viitattu 13.2.2023.

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Tutustu säätiöön. <<https://www.krits.fi/saatio/tutustu-saatioon/>>. Viitattu 13.2.2023.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laub, John & Nagin, Daniel, & Sampson, Robert 1998. Trajectories of change in criminal offending: Good marriages and the desistance process. *American Sociological Review*. 63 (2). 225–238.

Laub, John & Rowan, Zachary & Sampson, Robert 2019. The age-graded theory of informal social control. Teoksessa Farrington, David & Kazemian, Ila & Piquero, Alex (toim.): *The Oxford Handbook of Developmental and Life-Course Criminology*. Oxford: Oxford university press. 295-324

Laub, John & Sampson, Robert 1993. Turning Points in the Life Course: Why change matters to the study of crime. *Criminology* 31 (3), 301-325.

Laub, John & Sampson, Robert 2003. Desistance from Crime over the Life Course. *Psychology, crime & law*. 25 (6), 641–658.

Malkki, Leena 2020. Radikalisoituminen – myyttejä ja tutkimustuloksia. Teoksessa Kaihari, Kristina & Costiander, Kati & Attias, Miriam & Honkala, Satu & Vallinkoski, Katja & Benjamin, Saija & Koirikivi, Pia & Sinisalo, Laura-Maria & Kaijaluoto, Lilja & Ruohonen, Tarja & Soini, Timo & Törrönen, Minna & Ehkholm, Erika & Strand-Malmberg, Monika & Nordlund Nina. *Resilienssiä rakentamassa – Demokratiakasvatuksen tueksi*. Helsinki: Opetushallitus. 14–18. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/resilienssia_rakentamassa_demokratiakasvatuksen_tueksi.pdf>. Viitattu 29.1.2023.

Maruna, Shadd & Farrall, Stephen 2004. Desistance from Crime: A Theoretical Reformulation. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*. 43, 171–194. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

Maruna, Shadd & Lebel, Thomas P. & Mitchell, Nick & Naples, Michelle 2004. Pygmalion in the reintegration process: Desistance from crime through the looking glass. *Psychology, Crime & Law*, 10 (3), 271–281.

Maruna, Shadd 1997. Going straight: Desistance from crime and life narratives of reform.: Teoksessa Lieblich A. & Josselson R. (toim.): *The narrative study of lives* (pp. 59–93). Newbury Park: Sage Publications. 59-74.

McCauley, Clark & Moskalenko Sophia 2011. *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*. E-kirja. New York: Oxford University Press.

Niemi, Hannu 2019. Seuraamusjärjestelmä 2018. Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki: Helsingin yliopisto. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/309651>>. Viitattu 12.9.2022.

O'Brien, Patricia 2001. Making It in the 'Free World'. New York: SUNY Press,

Poliisi 2022. Katujengien rikollisuus. Perustietoa katujengi-ilmiöstä. <<https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>>. Viitattu 25.4.2023.

Puumalainen, Jouni & Rissanen, Päivi 2016. Kokemuksen kautta osaamiseen: vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus. Kuntoutus 39: 52–58. <<https://journal.fi/kuntoutus/article/view/113399/66961>>. Viitattu 10.4.2023.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmääopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html>. Viitattu 25.4.2023.

Suonpää, Karoliina & Ellonen, Noora & Aaltonen, Mikko & Tyni, Sasu 2021. Vankien sosiaalinen integraatio. Teoksessa Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (toim.): Suomalainen vanki. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 199–218.

Tammikko, Teemu 2019. Vihalla ja voimalla. Poliittinen väkivalta Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Kokemusosaamien. <<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyon-johtamista/kokemusosaaminen>>. Viitattu 28.4.2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja (3). Helsinki: TENK. <https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf>. Viitattu 10.2.2023.

Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2020. Sisäministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162174/SM__2020_08.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 17.1.2023.

Vallinkoski, Katja & Benjamin, Saija & Koirikivi, Pia 2020. REDI – Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin käsittelyn, ennaltaehkäisyn ja kohtaamisen ulottuvuudet opetustoimessa. Teoksessa Kaihari, Kristina & Costiander, Kati & Attias, Miriam & Honkala, Satu & Malkki, Leena & Sinisalo, Laura-Maria & Kaijaluoto, Lilja & Ruohonen, Tarja & Soini, Timo & Törrönen, Minna & Ehkholm, Erika & Strand-Malmberg, Monika & Nordlund Nina. Resilienssiä rakentamassa – Demokratiakasvatuksen tueksi. Opetushallitus. 34–39. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/resilienssia_rakentamassa_demokratiakasvatuksen_tueksi.pdf>. Viitattu 29.3.2023

Viikki-Ripatti, Sari 2011 Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Raino Lavikkala & Henrik Lindeborg (toim.): Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Vantaa: Acta poenologica/Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Warr, Mark 1998. Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology* 36 (2), 183–216.

Weaver, Beth 2019. Understanding Desistance: a critical review of theories of desistance.

Yle-uutiset 2022 (a). Lapset ja nuoret. Poliisi: alaikäisten väkivaltarikollisuus lisääntynyt selvästi – myös Päijät-Hämeen nuoret oireilevat. <<https://yle.fi/a/3-12357218>>. Viitattu 10.2.2023.

Yle-uutiset 2022 (b). Nuorisoriikollisuus. Nuorten rikollisuus on muuttunut, sanoo entinen nuorisoriikollinen – ja ongelmaan pitäisi puuttua, ennen kuin se karkaa käsistä. <<https://yle.fi/a/3-12094173>>. Viitattu 10.2.2023.

Yle-uutiset 2022 (c). Ryöstö. Nuorisojoukot ryöstivät ihmisiä Turussa ja Paimiossa – osa uhreista sai vammoja. <<https://yle.fi/a/3-12075867>>. Viitattu 10.2.2023.

Haastattelut

Myrä, Hanna 2023. Juntu-hankkeen vastaava ohjaaja. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Haastattelu: 26.1.2023

Saatekirje

HAASTATTELUKUTSU

Opinnäytetyön nimi: Juntu-hanke tukena rikoksista irtautumisen prosessissa

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Tutkimme sitä, miten Juntu-hanke on tukenut hankkeeseen osallistuneiden nuorten rikoksista irtautumisen prosessiin. Tutkimme myös nuorten kokemuksia siitä, miten hanketta voisi kehittää heidän näkökulmastaan. Haastattelut toteutamme teemahaastatteluina. Teitä pyydetään osallistumaan opinnäytetyön teemahaastatteluun. Olemme kiinnostuneita kuulemaan teidän tarinanne.

Teemahaastattelun olemme jakaneet kolmeen teemaan:

- väkivaltaisen ajatusmaailman esiintyminen ja sen muuttuminen
- henkilökohtainen näkemys rikoksista irtautumisesta
- kokemus Juntu-hankkeeseen osallistumisesta

Nuorten rikoksilla oireilu on aiheena ajankohtainen. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuoda Juntu-hankkeeseen osallistuneiden ääni ja tarinat esiin. Tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet nuorten rikoksista irtautumisen prosessiin ja millä tavoin Juntu-hanke on tukenut siinä. Tavoitteenamme on tuottaa tietoa yhteistyökumppanillemme mahdollista jatko-hanketta varten.

Haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuus

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelussa ei tarvitse tuoda esiin mitään, mitä itse ei halua, emmekä tule kysymään mitään henkilökohtaisia tietoja, kuten tuomiota tai muuta rikollista taustaa. Haastatteluun osallistumisen voi milloin vain peruuttaa ja haastattelun voi halutessaan myös keskeyttää, mutta keskeyttämiseen mennessä saatua tietoa voidaan käyttää opinnäytetyössämme. Haastattelut pyrimme toteuttamaan niin, että kaikki tutkijat (3) ovat paikalla. Mikäli koet luontevammaksi puhua vain yhdelle haastattelijalle, niin se on mahdollista. Olethan tällöin yhteydessä etukäteen.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Haastattelut toteutetaan Kriminaalihuollon tukisäätiön tiloissa. Opinnäytetyötä varten emme kerää henkilötietoja. Opinnäytetyön tekijät ovat allekirjoittaneet vaitiolovelvollisuuden. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitukset siirretään tietokoneelle litteroitavaksi. Kun opinnäytetyö on julkistettu, nauhoitukset ja litteroinnit tuhotaan. Opinnäytetyö julkistetaan julkisessa Theseus-tietokannassa. Julkistetusta opinnäytetyöstä ulkopuoliset henkilöt eivät tule tunnistamaan haastateltavaa.

Lisätietoja opinnäytetyöstä voi kysyä opinnäytetyön tekijöiltä: emilia.airismaa@metropolia.fi, joona.huuki@metropolia.fi, rosa.laukka@metropolia.fi

Ystävällisin terveisin,

Emilia Airismaa, Joona Huuki, Rosa Laukka
AMK-opiskelijat, Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Teemahaastattelurunko

Haastattelu

- Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelun voi keskeyttää milloin vain, mutta keskeyttämiseen mennessä saatua tietoa voidaan käyttää opinnäytetyössämme.
- Haastattelu suoritetaan nimettömänä.
- Olemme vaitiolovelvollisia.

Teema – Suhde radikalisoitumisen määritelmään

- Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan osana toiminut kaksivuotinen Juntu-hanke (2020–2022) on tarjonnut väkivallalla oireileville 15–29-vuotiaille nuorille yksilöllistä tukea ja kuntoutusta tukihenkilötoiminnan kautta. Juntu-hankkeen työ pohjautuu tukihenkilötoimintaan. Tukihenkilötoiminnan lisäksi toiminta sisältää vertaisryhmiä sekä neuvontaa nuoren läheisille ja nuorten kanssa työskenteleville.
- Keskeisenä tavoitteena oli vaikuttaa nuorten rikoskäyttäytymiseen, päihteidenkäyttöön, väkivaltaiseen oireiluun sekä ennaltaehkäistä ja/tai katkaista nuoren radikaali käyttäytyminen. Tavoitteena oli myös vastata mahdolliseen jengiytymisen uhkaan.
- Kohderyhmän avaaminen. Mitä ajatuksia tämä herättää?
- Millainen elämäntilanne sinulla on ollut, kun olet tullut mukaan Juntun toimintaan?

Teema – Desistanssi/rikoksista irtautuminen

- Oletko huomannut omassa elämässäsi joitain tiettyjä tapahtumia tai asioita, jotka ovat vaikuttaneet rikoksista irtautumiseen?
- Mitä elämässäsi on tapahtunut tämän Juntu-hankkeessa olemisen aikana?
- Millaisia haasteita olet kohdannut rikoksista irtautumisessa?
- Oletko saanut tukea rikoksista irtautumiseen?
- Mitä konkreettisia asioita on muuttunut elämässäsi?
- Mitkä asiat ovat paremmin nykyään?
- Mitä asioita odotat tulevaisuudelta?
- Mitkä asiat vaikuttavat siihen, että pysyt rikoksettomalla polulla?

Teema – Juntun merkitys

- Mikä merkitys Juntulla oli elämääsi? Miten koet Juntun tukeneen rikoksetonta elämää?
- Missä asioissa koet Juntun onnistuneen?
- Mitä kautta olet tullut Juntuun?
- Mitä olisi voinut tehdä toisin? Jos vastaavanlainen hanke toteutettaisiin, mitä toivoisit?
- Missä olisit kaivannut enemmän tukea?